

Práce s rodinami

*s využitím prvků
Signs of Safety®*

PhDr. Petra Broklová Vlčková a kol.
Bateau z. s.

Práce s rodinami

*s využitím prvků
Signs of Safety®*

PhDr. Petra Broklová Vlčková a kol.
Bateau z. s.

Spolufinancováno
Evropskou unií

Tato publikace vznikla v rámci projektu 5D – prevence umístění a prevence setrvání dítěte mimo rodinu pomocí metody Znaký bezpečí, registrační číslo **CZ.03.02.02/00/22_017/0001421**.

Pár slov úvodom

Když se setkáme s dítětem,
setkáváme se i s celým systémem
vztahů, které ho obklopují. Právě tato
spleť viditelných i neviditelných vazeb
zásadně ovlivňuje otázku bezpečí
a způsob, jakým ji lze v praxi řešit.

Problém bezpečí ohrožených dětí motivoval celou řadu odborníků k hledání způsobů, jak transformovat přetrvávající přístup zaměřený především na identifikaci chyb rodičů a odhalování nedostatků v rodině. K významné změně paradigmatu přispěla tzv. participativní praxe, která přesunula rodiče z role objektů intervencí do role partnerů. V 90. letech 20. století si Australané Andrew Turnell a Steve Edwards ve spolupráci s více než 150 specialisty na ochranu dětí položili otázku: Jak může odborník budovat partnerství s rodinou v situacích podezření či potvrzeného týrání, a zároveň situaci důsledně řešit?

Odpovědí byl vznik metody Signs of Safety®, v překladu Znak bezpečí. Autoři jejím prostřednictvím vkládají do rukou profesionálů sadu praktických nástrojů, které pomáhají stabilizovat situaci v rodině a podporují bezpečí dítěte. Přístup je unikátní tím, že se při posuzování rizik zaměřuje na silné stránky rodiny a období dobré péče rodičů. Právě na nich staví plán budoucích změn.

V poradně Bateau jsme dlouhodobě hledali způsoby, jak zefektivnit práci a minimalizovat pocity studu a selhání u rodičů, s nimiž spolupracujeme. To nás přivedlo ke konceptu Signs of Safety®, jehož prvky postupně integrujeme do naší činnosti. Umožňuje nám vytvářet realistické, na zdrojích rodiny založené plány a zlepšuje komunikaci s rodiči. Posiluje jejich sebevědomí, podporuje aktivní zapojení a pomáhá jim vnímat sebe jako schopné a kompetentní partnery v procesu změny.

Publikace Práce s rodinami s využitím prvků Signs of Safety® vychází z textů Andrew Turnella a jeho kolegů, z poznatků anglické rodinné terapeutky Susie Essex a školitelů metody Signs of Safety®, a zároveň se opírá o dlouholeté zkušenosti terapeutů Bateau.

Všem kolegům držíme palce při hledání nových cest.

Petra Broklová Vlčková,
zakladatelka Bateau z. s.

Obsah

01

Znaky bezpečí..... 9

FILOZOFIE BEZPEČÍ V PRAXI 10

PRINCIPY SPOLUPRÁCE

S RODINOU 12

02

Klíčové nástroje 15

TŘI SLOUPCE 17

TŘI DOMY 24

SLOVA A OBRÁZKY 35

05

Vypracování plánu..... 63

PRAVIDLA..... 65

SLEDOVÁNÍ POKROKU 70

SÍŤOVÁ SETKÁNÍ 71

ZAPOJENÍ DĚTÍ..... 72

06

Dětská verze plánu..... 75

BEZPEČNÉ OSOBY

A BEZPEČNÝ PŘEDMĚT 77

03

Procesní mapa 41

04

**Bezpečnostní
plánování 47**

PŘÍPRAVA..... 48

RÁMEC 50

BEZPEČNOSTNÍ SÍŤ 51

TRAJEKTORIE. 60

07

Supervize 81

KROKY K ÚSPĚŠNÉ SUPERVIZI 83

OCEŇUJÍCÍ DOTAZOVÁNÍ 84

08

Něco navíc..... 87

NĚKOLIK POSTŘEHŮ ZÁVĚREM 88

BATEAU 89

Z ČEHO JSME ČERPALI 90

SPOLU-
PRAČE

RESPEKT

DŮVĚRA

PART-
NER-
STVÍ

DIALOG

NASLOU-
CHAŇÍ

ODPOVĚD-
NOST

SILNÉ
STRÁNKY

01

**Znaky
bezpečí**

Metodologický přístup Znaky bezpečí vznikl s cílem zkvalitnit ochranu dětí a zefektivnit profesionální práci s rodinami.

V případech podezření či potvrzeného ohrožení usnadňuje komunikaci s rodiči a dětmi, provázení rodiny od prvního kontaktu až po uzavření případu i rozhodování ve všech fázích práce na zajištění bezpečí dítěte.

Model Znaky bezpečí udržuje objektivní pozornost na skutečně podstatných aspektech případu. Můžete jej využít při hodnocení vlastního postoje, při hledání podpůrných zdrojů klientů i během supervize. Metoda přitom klade silný důraz na budování vztahu s rodinou. Pomáhá vám přirozeným způsobem získat důvěru rodičů a provázet je procesem změny, která je nezbytná pro vytvoření bezpečného zázemí pro dítě. Rodiče díky tomu mohou sami sebe vnímat jako schopné a kompetentní partnery.

FILOZOFIE BEZPEČÍ V PRAXI

Namísto tradičního autoritativního přístupu nabízí metoda model spolupráce, v němž se stáváte průvodcem rodiny na její cestě k hledání vlastních řešení. Současně do celého procesu aktivně zapojujete děti: nasloucháte jim, zohledňujete jejich pohled na rodinnou situaci a plán jednotlivých kroků přizpůsobujete jejich potřebám. Díky tomu mohou s vámi členové rodiny komunikovat bez pocitu zahanbení či nátlaku, což výrazně zvyšuje šanci na úspěch.

Metoda Znaky bezpečí zásadně mění způsob uvažování – od tradičního, na problémy zaměřeného pohledu, k oceňujícímu přístupu orientova-

nému na hledání řešení. Tím zároveň zmírňuje tlak nereálných očekávání. Autoritu chápe jako schopnost pozitivně ovlivňovat druhého člověka. Skutečný vliv se opírá o důvěru klienta a o to, co je ochoten dobrovolně přijmout.

V tomto pojetí autorita nestaví mezi pracovníka a klienta zeď, ale funguje jako most, který je propojuje. Vztah je transparentní a stojí na ochotě naslouchat a respektovat hodnoty, zkušenosti i schopnosti klientů vyrovnávat se s životními výzvami. Zaměření výhradně na jejich nedostatky obvykle vyvolá obranu, odpor a uzavření komunikačních kanálů.

Dokážete-li naopak povzbudit a ocenit silné stránky klientů, podporujete jejich motivaci ke spolupráci a měníte způsob, jakým uvažují a rozhodují. Posilování rodičovské autonomie, kompetencí a dovedností je klíčem k budoucím dlouhodobě udržitelným změnám..

Varianty metody Znaky bezpečí

Model Signs of Safety® se za poslední čtvrt století ujal natolik, že jej dnes úspěšně implementují organizace po celém světě. V současnosti vznikají pod ochrannou známkou Signs of Safety® i další varianty pro specifické oblasti péče o děti.

- *Varianta Signs of Belonging® klade důraz na udržení a posilování vazeb dítěte s rodinou, komunitou a kulturou, i když dítě nemůže dlouhodobě žít se svou původní rodinou.*
- *Signs of Success® se zaměřuje na děti v náhradní rodinné péči, kde pomáhá definovat cíle a podporovat jejich dlouhodobý rozvoj.*
- *Signs of Wellbeing® se využívá zejména v oblasti rané péči a práce s dětmi se speciálními potřebami, kde podporuje jejich zdravý vývoj a posiluje schopnosti rodiny.*

Díky těmto rozšířením se z původního modelu ochrany dětí stal komplexní systém metod, který propojuje rodiny, profesionály a komunity a pomáhá vytvářet prostředí, kde děti nejen přežívají, ale i prosperují.

PRINCIPY SPOLUPRÁCE S RODINOU

Důvěra

- Každý člověk – za podpory a s jasným vedením – má schopnost vytvořit pro své děti bezpečné a stabilní prostředí. Když rodinám důvěřujete, a zároveň všem členům dodáte odvalu, posílíte jejich motivaci k pozitivní změně. Důvěra je v tomto pojetí klíčem k aktivní přípravě rodiny na přípravu lepší budoucnosti dětí.

Dialog

- V poradenské praxi ještě nedávno převažovalo autoritativní řešení v podobě předkládání konkrétních návrhů rodičům. Tento přístup vycházel na jedné straně z přirozené nedůvěry ke schopnostem rodičů, kteří selhávali, na druhé straně z oprávněné odpovědnosti institucí zajišťujících ochranu dítěte. Dialog vedený jako „vyslýchání“ nebo jednostranná konfrontace vedly k prodlužování procesu navracení dětí do rodin, či k nastavení nedosažitelných cílů, které obnovu rodiny zcela znemožnily.
- Dialog v duchu vzájemného pochopení a porozumění má mnohem větší šanci na úspěšné vedení případu.

Partnerství

- Důraz na partnerství vede k eliminaci represivních přístupů, a především k lepšímu pochopení toho, co je pro řešení případu dítěte v ohrožení důležité.
- I když konkrétní situace vyžaduje rozhodnost, „partnerství“ znamená takový stav spolupráce, kdy o dosažení jasně definovaného cíle usilujete společně s rodiči.

Autorita

- V kontextu modelu Znaků bezpečí je autorita schopnost ovlivnit druhého prostřednictvím poctivého a transparentního vztahu. Klíčovou roli hraje otevřenost klientů vůči diskuzi, reflexi a případné změně.
- Jenezbytné, abyste udrželi dotazovací přístup a hodnocení situace vnímali jako proces, který se stále vyvíjí, nikoli jako uzavření případu.

Odpovědnost

- Posilujte odpovědnost rodin tím, že je podpoříte v samostatném hledání možností řešení problémů. Dodáte jim větší pocit autonomie a kontroly nad situací, což zvýší jejich sebedůvěru i motivaci ke změně. Snažte se, aby všichni členové rodiny porozuměli tomu, co a proč je nutné změnit.

POZITIVNÍ MOTIVACE JE ZÁKLAD

Právě v situacích, kdy od rodičů nebo rodinných příslušníků očekáváte zásadnější změny, je hledání i těch nejmenších pozitivních projevů a záměrů klíčové.

Klíčem k otevírání citlivých témat je tzv. mapování, které slouží k tomu, aby se vám rodiče i děti svěřili a přemýšleli o problému. Mohou se přitom přesvědčit, že jejich názory vnímáte a respektujete. Pokud se budete citlivě ptát, trpělivě naslouchat a zaznamenávat si přitom své postřehy, pak vám mapování pomůže identifikovat nejdůležitější aspekty případu v celém kontextu. V spolupráci s dalšími odborníky či supervizory případ vyhodnotíte a společně vytyčíte cíle směřující k zajištění bezpečného zázemí dítěte.

Preventivní opatření

Abyste minimalizovali riziko selhání rodičů a ochránili děti před opakovaným ohrožením, věnujte pozornost prevenci. S rodiči pracujte systematicky, orientujte se na posilování jejich kompetencí a na vytváření podmínek pro zdravé rodinné fungování. Podpora z vaší strany musí být flexibilní a kontinuální. Abyste dokázali reagovat na proměnlivé potřeby rodiny, zapojte do případu širší okolí – učitele, sousedy, neziskové organizace či místní instituce, které rodinám pomohou překonávat náročné situace. Prevence a dostupná pomoc na správném místě a v pravý čas často rozhodují o tom, zda dítě zůstane v prostředí své rodiny.

Samozřejmě neexistuje stoprocentní záruka, že splnění cíle přinese trvalou a udržitelnou změnu, rovnováhu v rodinném systému mohou znovu narušit různé nepředvídatelné obtíže. Bezpečí dítěte tedy není (a nemůže být) neměnné ani definitivní. Model Znaky bezpečí s eventualitou selhání rodičů počítá a klade důraz na přístup dítěte k tzv. podpůrné síti blízkých osob (příbuzní, přátelé nebo komunity), které v krizových situacích rychle a spolehlivě zareagují. Funkčnost podpůrné sítě je pilířem jeho bezpečí ve chvílích, kdy rodiče situaci nezvládají sami. Včasně zajištění bezpečného zázemí pomůže dítěti předejít nepříjemnému zážitku umístění do jiného prostředí.

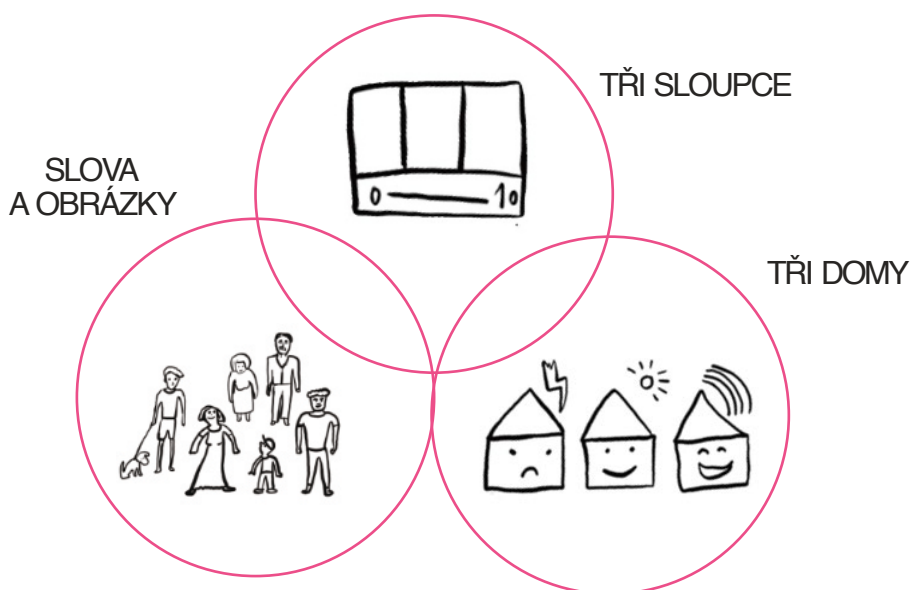

02

**Klíčové
nástroje**

Jádrem přístupu Znaky bezpečí je sada užitečných nástrojů obsahující vizuální schémata pro přímou práci s rodiči a dětmi. Schémata Tři sloupce, Tři domy a Slova a obrázky můžete využívat ke své práci jako neocenitelný zdroj informací.

Nástroje fungují za předpokladu, že se budete klientů aktivně a smysluplně ptát. Je třeba uvést, že schémata neslouží jako formuláře k zápisu vašich interpretací nebo k hodnocení situace, ale jako komunikační prostředky určené k navázání vztahu s klientem a k vedení citlivého dialogu. Umožní vám vidět situaci jeho očima, lépe porozumět jeho problémům a získat co nejvěrnější představu o jeho pozici v rodině.

Tři sloupce

Koncept Tři sloupce (Three Columns®) pomáhá všem aktérům případu udržet vědomou pozornost na tom, co je důležité. Je přehledně vizualizován pomocí tzv. Rámce hodnocení a plánování metodou Znaky bezpečí (The Signs of Safety Assessment and Planning Framework®).

Záznamový arch tvoří tři sloupce, do nichž zapisujete, co je funkční, co nefunguje, a čeho je potřeba dosáhnout. První mapuje dosavadní újmy, druhý sloupec období dobré péče a zdroje a třetí vede ke stanovení dosažitelných cílů.

Rámec hodnocení a plánování mapuje případ průběžně a systematicky. Prvky obsažené ve sloupcích jsou vzájemně provázané a navazují na sebe, celý proces cirkuluje. Díky tomu můžete sledovat, co funguje a co zvyšuje šanci na dosažení reálných cílů a udržitelných změn.

Aktuální situaci dítěte vyjadřuje škála od 1 do 10, přičemž 10 znamená, že dítě je zcela v bezpečí a případ můžete uzavřít a 0 znamená takový stupeň ohrožení, že dítě nemůže v rodině zůstat.

Čeho se obáváme?	Co funguje dobře?	Co se musí stát?
minulé újmy	minulá období dobré péče	cíle bezpečí
prohlášení o nebezpečí	současné silné stránky a bezpečí	další kroky
komplikující faktory		

Na stupnici od 0 do 10, kde 10 znamená, že dítě je zcela v bezpečí a případ může být uzavřeno, a 0 znamená, že dítě je v takovém ohrožení, že nemůže v této situaci zůstat, kde se nyní nacházíme?

SLOUPEC OBAV

Prožité události v životě dítěte pomáhají porozumět budoucím rizikům. Prvním krokem je získat konkrétní popis toho, co se dítěti stalo: kdo mu ublížil, jak, jak často a s jakým dopadem. Zaměřte se na první, nejhorší a nejnovější incidenty, zejména pokud situace přetrvává delší dobu. K uspořádání informací využijte formulář HARM Matrix (matice pro analýzu újmy).

Sledujte konkrétní faktory, které dítě negativně ovlivnily (např. přítomnost drog), jejich dopad a související rizika. Z mapování újmy pak vytvoříte Prohlášení o nebezpečí nebo Prohlášení o riziku, kterých může být více. Zaměřte se na formulaci odpovědí na otázky chování (*co konkrétně dospělí dělají, co může dítě ohrozit?*), dopadu na dítě (*jak takové chování ovlivňuje dítě?*), předvídatelnosti (*jak často k takovému chování dochází nebo může dojít?*) a závažnosti (*jak vážné jsou důsledky pro dítě?*). Propojte přitom obavy odborníků s obavami rodiny, aby vznikl komplexní a realistický obraz situace.

PŘÍKLAD

- Pracovnice OSPOD mají obavu, že když se rodiče pohádají, budou na sebe křičet, nadávat si nebo rozbíjet věci, budou děti vystrašené nebo dojde ke zranění - jako když si jedno z dětí po hádce rodičů pořezalo nohu o rozbité sklo.
- Sociální pracovníci se obávají, že rodiče budou děti fyzicky trestat, když se budou chovat špatně, což by mohlo vést až ke zraněním.
- Členové rodiny mají také obavy, že děti mohou křik, nadávky, fyzické násilí a nebezpečné chování rodičů považovat za běžný vzorec chování. To by mohlo v budoucnu vést k tomu, že budou mít násilné sklony, problémy se zákonem nebo jiné potíže v životě.

Prohlášení jasně ukazují, čeho se nejvíce obáváte, pokud se v rodině nic nezmění a jaké problémy je nutné řešit. Slouží jako základ pro tvorbu Bezpečnostního plánu.

Do řešení situace často vstupují tzv. komplikující faktory, které ztěžují spolupráci mezi rodinou a odborníky, ale i nesoulad mezi profesionály. Zaměřte se na to, jak konkrétní faktor zhoršuje situaci dítěte nebo komplikuje jednotlivé kroky řešení, hledejte souvislosti a sledujte skutečný dopad na dítě.

2 / HARM MATRIX

str. 22

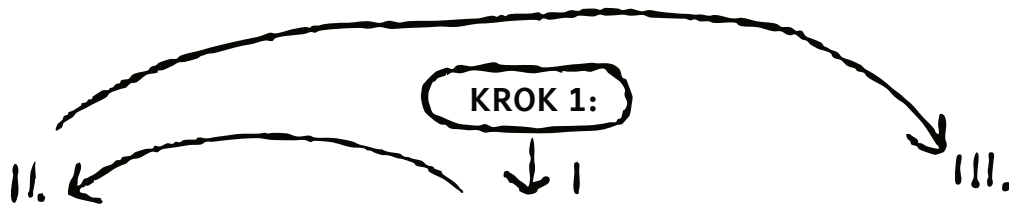

KOMPLIKUJÍCÍ FAKTORY

Chudoba, duševní onemocnění, izolovanost rodiny, kulturní rozdíly mezi rodiči, ale i nesoulad mezi profesionály.

Příliš mnoho zapojených subjektů do řešení případu nebo autoritativní přístup jednotlivců.

Když myslíte na dítě/náčtiletého ve vašem životě,
o kterého se obáváte:

Čeho se obáváte?

Co se stalo, co jste viděli,
že to ve vás vzbuzuje
obavy o dítě/náčtiletého?

Jaká slova byste použili
k prodiskutování problému,
aby vám _____
rozumněl/a, o co se
obáváte?

Když se zamyslíte nad tím,
co se již stalo _____,
co si myslíte, že je nejhorší
věc, která by se mohla stát
_____, kvůli
tomuto problému?

Dějí se věci v životě
_____ nebo rodiny,
které tento problém
ztěžují?

Co funguje dobře?

Co máte rádi na _____,
jaké jsou jeho/její nejlepší
vlastnosti?

Kdo jsou lidé, kteří se
nejvíce starají o _____?
Jaké jsou nejlepší věci, jak
se starají o _____?

Co by _____ řekl/a,
že je nejlepší na jeho/jejím
životě?

Koho by _____ uvedl/a,
jako nejdůležitější lidi v
jeho/jejím životě? Jak
pomáhají _____ dobře
vyrůstat?

Byl tento problém někdy
(vy)řešen nebo alespoň
o něco lepší? Jak se to stalo?

Co se musí stát?

Když jste nyní více
přemýšleli o tomto
problému, co byste
potřebovali vidět, aby vás
to uspokojilo a situaci
ohodnotili jako 10?

Co by potřebovali _____
vidět, aby řekli, že je tento
problém zcela vyřešen?

Co si by mělo nastat, aby se
tato obava nenaplnila?

Na stupnici od 0 do 10, kde 10 znamená, že dítě je zcela v bezpečí
a případ může být uzavřen, a 0 znamená, že dítě je v takovém ohrožení,
že nemůže v této situaci zůstat, kde se nyní nacházíme?

0 ← ————— → 10

KROK 2: HODNOCENÍ

SLOUPEC TOHO, CO FUNGUJE

Tento sloupec vyvažuje zaměření na problémy a rizika, přičemž hledá opěrné body pro budoucí řešení. Andrew Turnell tvrdí, že kdo nevyužívá prostřední sloupec jako základ hodnocení, rozhodování a plánování bezpečí, pak vlastně metodu Znaků bezpečí nepoužívá. Snažte se tedy detailně zmapovat silné stránky rodiny z předešlých období dobré péče (momenty, kdy bylo dítě v bezpečí a spokojené) a sledujete je v současnosti (co pozitivního lze v situaci najít).

Berte v úvahu, že i malé pozitivní aspekty hrají velkou roli. Turnell v této souvislosti upozorňuje na to, že čím horší je problém, tím důležitější je hledat silné stránky rodiny a ptát se.

PŘÍKLAD

- Kdy se rodičům podařilo uspokojit potřeby dítěte?
- Přihodilo se někdy, že táta místo zlosti udělal něco jiného?
- Jak se rodině daří dítě udržet zdravé i v náročných podmínkách?

Zároveň s tím se snažte zjistit, na koho se rodina obrací, když je v nesnázích a kdo je pro dítě největší oporou. Vaším úkolem je v tomto sloupci najít zdroje, i kdyby šlo o sebemenší drobnosti. Každá chvíle dobré péče vznikla za určitých okolností, které můžete analyzovat, využít jako základ řešení, a podle toho nastavovat opatření. Klíčovou metodou vaší práce je v tomto případě dotazování.

PŘÍKLAD

- Co vám pomohlo, když sevám dařilo?
- Kdo vám pomohl?
- Kde jste našli sílu udělat výjimku ve svém chování?

Pozitivní momenty v jednání rodičů posilujte a zaměřte se na hledání vnitřních zdrojů, které jim v minulosti fungovaly. Vyhněte se nereálným požadavkům. Nedosažitelné cíle nejenže nezajistí dítěti bezpečí, ale zvyšují riziko, že rodiče rezignují, protože budou mít pocit, že požadavky nemohou splnit. Je proto zásadní, aby vaše návrhy byly pro rodiče dosažitelné a skutečně vedly ke zlepšení.

DOSAŽITELNÉ CÍLE

Dosažitelné cíle posilují rodiče — nedosažitelné je vedou k rezignaci.

CHRONICITA

	Časové rozpětí	První událost	Nejhorší událost	Poslední událost
Chování Nebezpečí nebo ubližující chování ze strany dospělého či mladého člověka.	Jaké je znepokojující chování, a jak dlouho se to děje? Kolikrát se to chování opakovalo?	Kdy poprvé se to stalo, co konkrétně?	Kdy a co se stalo nejhoršího?	Kdy se objevil poslední případ ubližujícího chování?
Závažnost/krutost Popiš, jak zlé je ubližující chování dopělého.	Jak moc zlé to chování bylo v průběhu času?	Jak zlá byla první událost?	Jak zlá byla nejhorší událost?	Jak zlá byla poslední událost?
Dopad Popiš fyzické a emocionální dopady tohoto chování.	Jaký mělo toto chování celkový dopad na dítě/děti?		Jaký dopad měla nejhorší událost ubližujícího chování na dítě/děti?	

AKCE/DOPAD

SLOUPEC ZMĚN

Tento sloupec má pomoci odpovědět na otázku, co vás ujistí, že dítě bude v bezpečí. Zaměřuje se na konkrétní změny v chování rodičů a v prostředí rodiny. Jedním z kroků je vytvoření praktického Bezpečnostního plánu a zapojení bezpečnostní sítě. Plán by měl zohledňovat každodenní situace a obsahovat jasná sdělení. Konkrétní formulace jsou mnohem srozumitelnější a účinnější, než obecná tvrzení.

PŘÍKLAD

Konkrétní formulace

- Otec ukáže, že ovládá svůj vztek po dobu XX měsíců - nekřičí na matku nebo na děti, nenadává jim a nijak je neohrožuje.

Obecná formulace

- Otec bude navštěvovat kurz zvládání vzteku.

První příklad jasně popisuje požadavek chování a měřitelný výsledek, druhý se omezuje na doporučenou aktivitu bez záruky skutečné změny.

Cíle definujte tak, že je spojíte s bezpečím dítěte (*Rodiče udrží pravidelnou péči o děti po dobu tří měsíců při postupném návratu do domácnosti.*). Zaměřte se na konkrétní a měřitelné výsledky (*Matka bude při péči o dítě dodržovat pokyny lékaře po dobu šesti měsíců.*).

Zapojte rodinu, ptejte se rodičů a blízkých (*Co by dítě nebo jeho babička udělali jinak, aby bylo vše v pořádku?*).

Vyhňte se vytváření dlouhých seznamů cílů, které rodinu přetíží, rozdělte je na malé dosažitelné kroky.

POUŽIJTE ŠKÁLU BEZPEČÍ

Pomůže vám zorientovat se v aktuální situaci dítěte.

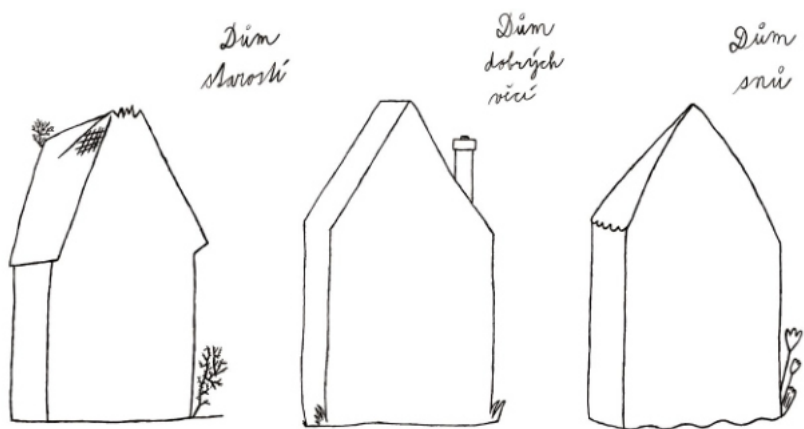
Např. pokud vyhodnotíte stav jeho bezpečí na stupnici 3 z 10, ujasněte si, co je třeba podniknout, aby hodnocení stouplo na 4.

Tři domy

Nástroj Tři domy (The Three Houses®) je zjednodušená verze Tří sloupců. Slouží jako prostředek k vytvoření přátelského prostředí pro komunikaci s dětmi a dospívajícími.

Strukturovaný rozhovor s dítětem se odehrává v Domě starostí (svěřuje se s obavami a problémy, které ho trápí), v Domě dobrých věcí (sděluje, co má rádo a co jej v životě těší) a v Domě snů (sdílí své naděje, sny, představy a přání, jak by měl jeho život vypadat).

Menším dětem je určená hravá a srozumitelná alternativa Víla a kouzelník (Wizard and Fairy®).

Tento proces je klíčový nejen pro mapování podpory, ale i pro pochopení, jak se dítě cítí mezi blízkými – zda zažívá pocit sounáležitosti, má strach z některých osob nebo naopak vkládá naděje do těch, kteří mu poskytují jistotu a bezpečí. Identifikace těchto zdrojů odhaluje aktuální situaci dítěte a naznačuje možné cesty ke zlepšení jeho života. Posilování pozitivních vztahů a budování nových spojení jsou první kroky k tomu, aby dítě mělo šanci vyrůst ve stabilním a bezpečném prostředí, kde může prosperovat.

Nalézání zdrojů opory je v životě dítěte cestou z bezprostředního ohrožení k bezpečí a dlouhodobému prospěchu. Bez podpory těchto zdrojů se nepodaří vytvořit klidné a bezpečné zázemí ani prostřednictvím individuální terapeutické práce.

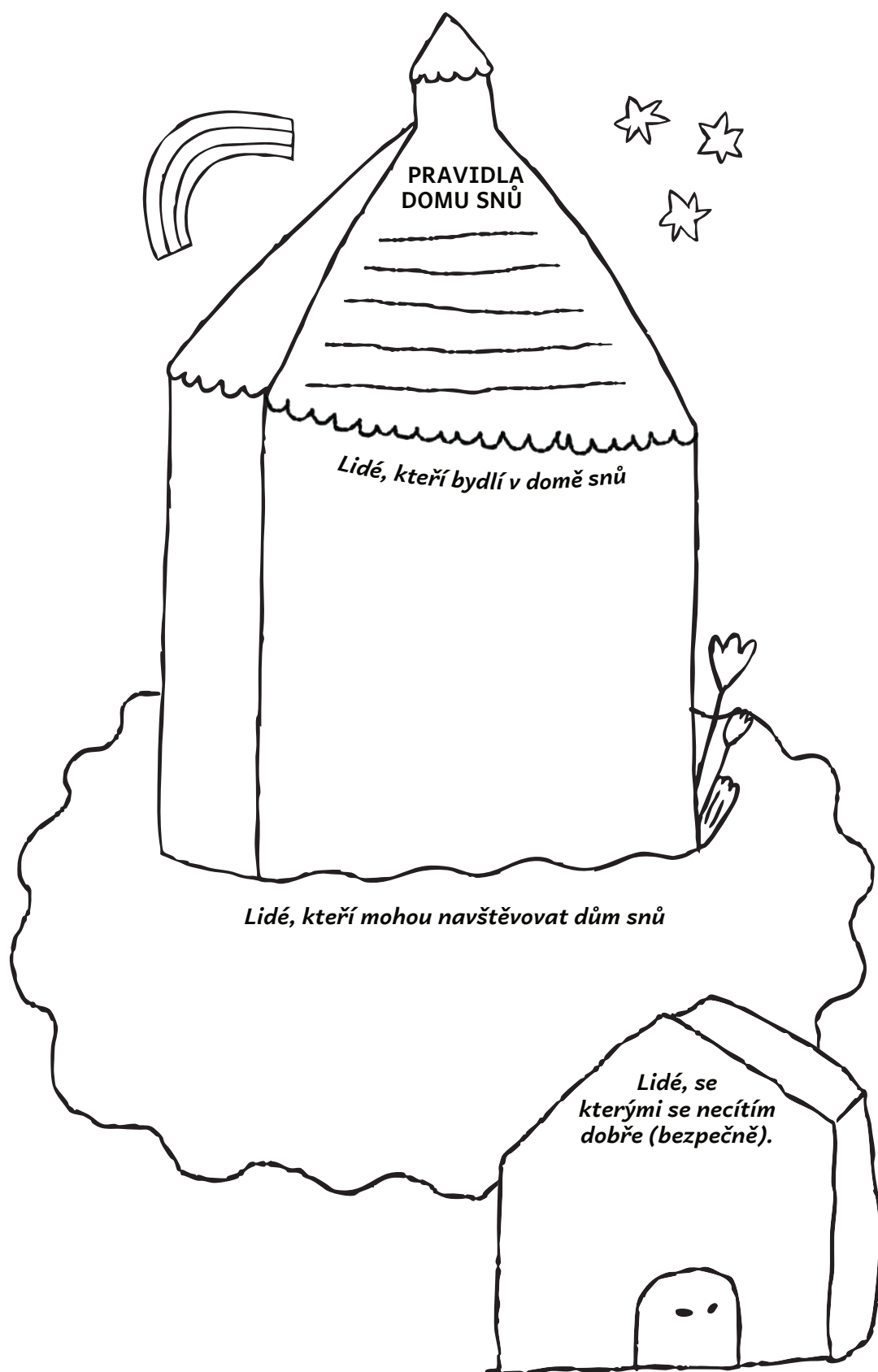
DŮM SNŮ

Dům snů vybízí dítě k přemýšlení o životě v rodině tak, aby se v ní cítilo dobře. Pomáhá mu jasně formulovat potřeby, obavy a představy o tom, co pro něj znamená žít v bezpečí. Tento nástroj lze chápat jako vyústění spolupráce a jako vizuální rámec bezpečnostního plánování. Má velký význam při tvorbě Bezpečnostního plánu, protože reflektuje přetrvávající obavy a další zásadní sdělení týkající se budoucích přání dítěte. Lidé a vztahy z okolí hrají zásadní roli v tom, jak dítě dokáže zvládat obtížné situace, znovu najít stabilitu a cítit se přijímáno.

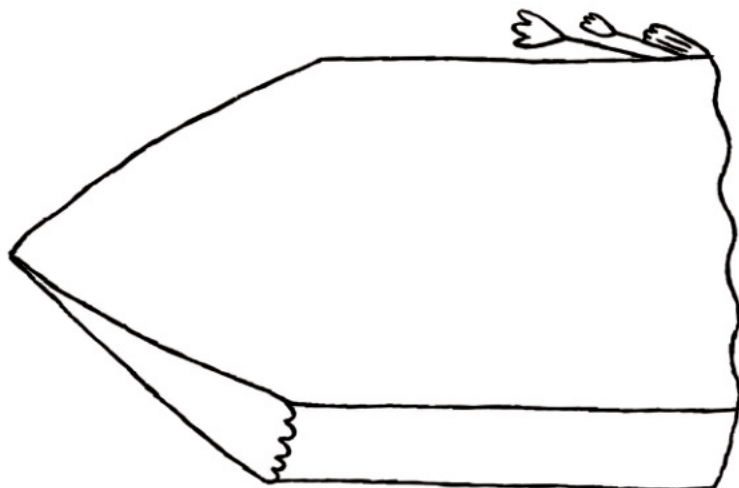
Klíčové oblasti Domu snů

- Jak bude vypadat život v domě?
- Kdo bude Dům snů navštěvovat?
- Kdo v Domě snů nesmí být, a které osoby dítě vnímá jako nebezpečné?
- Jaká každodenní pravidla v domě platí?
- Jaká bude cesta k Domu snů?

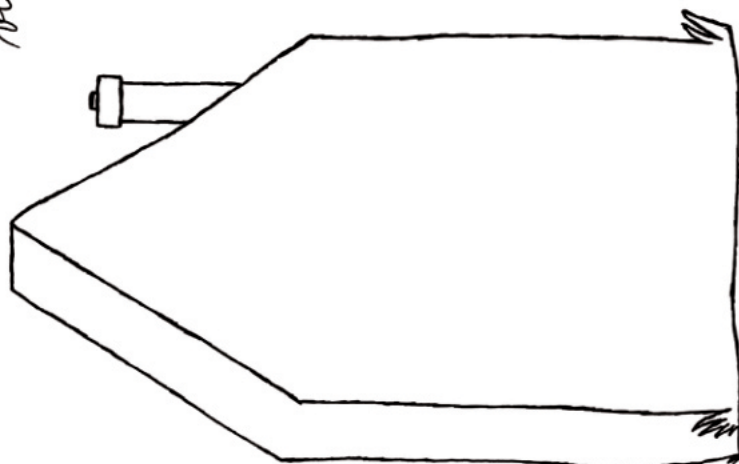
Dům snů lze blíže rozpracovat prostřednictvím podrobnější grafické podoby. Po dokončení požádejte dítě o svolení ukázat Tři domy ostatním. Při prezentaci rodičům, pečovatелům či profesionálům se zaměřte na bezpečnostní problémy dítěte.

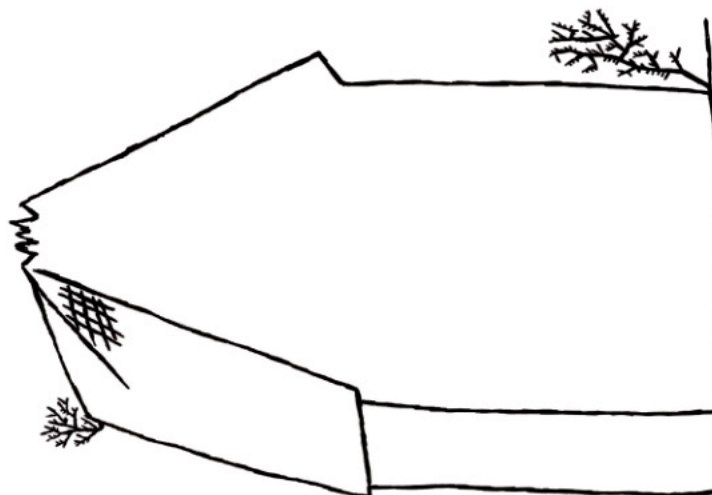
Dům
snů

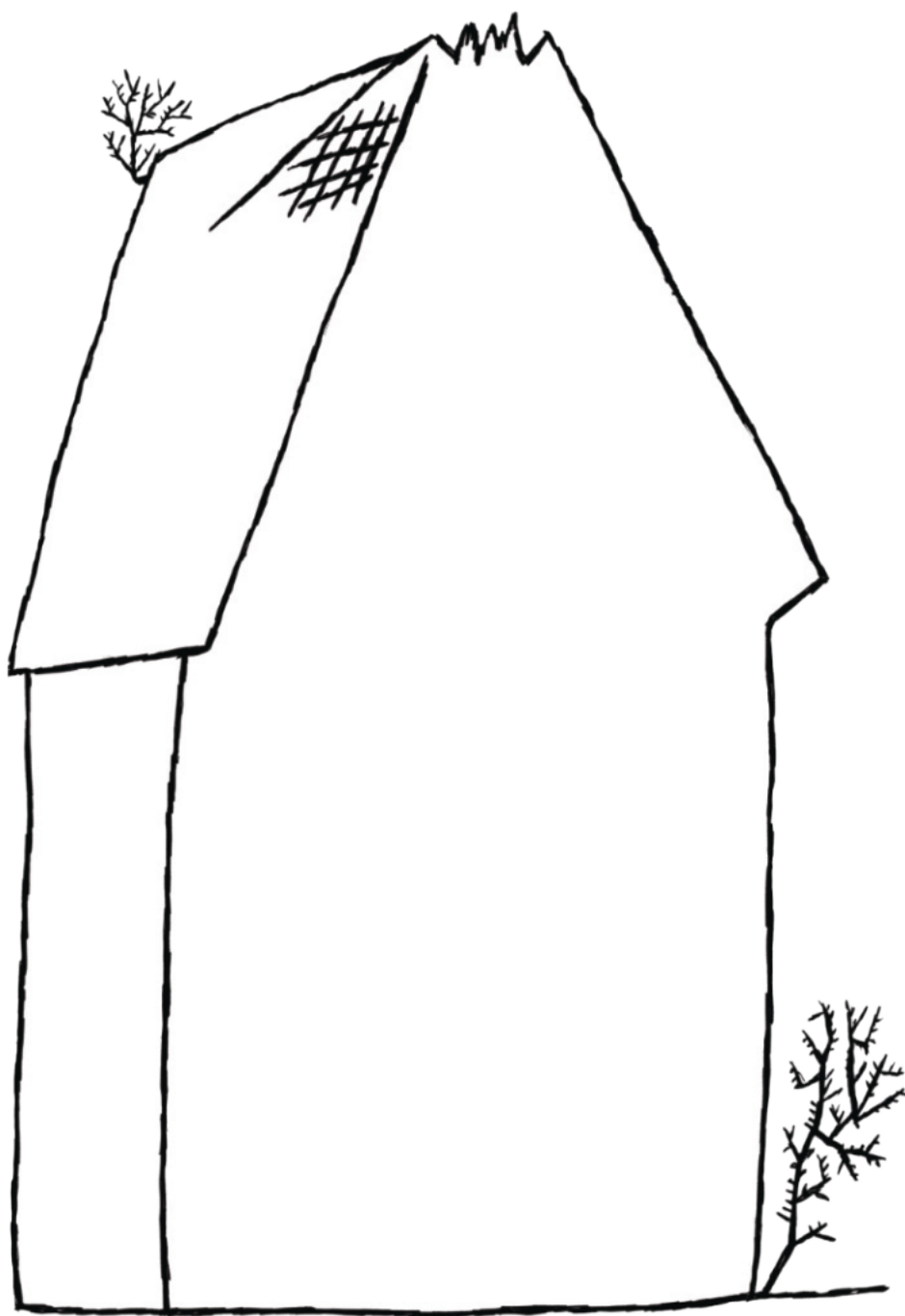
Dům
dobrých
věcí

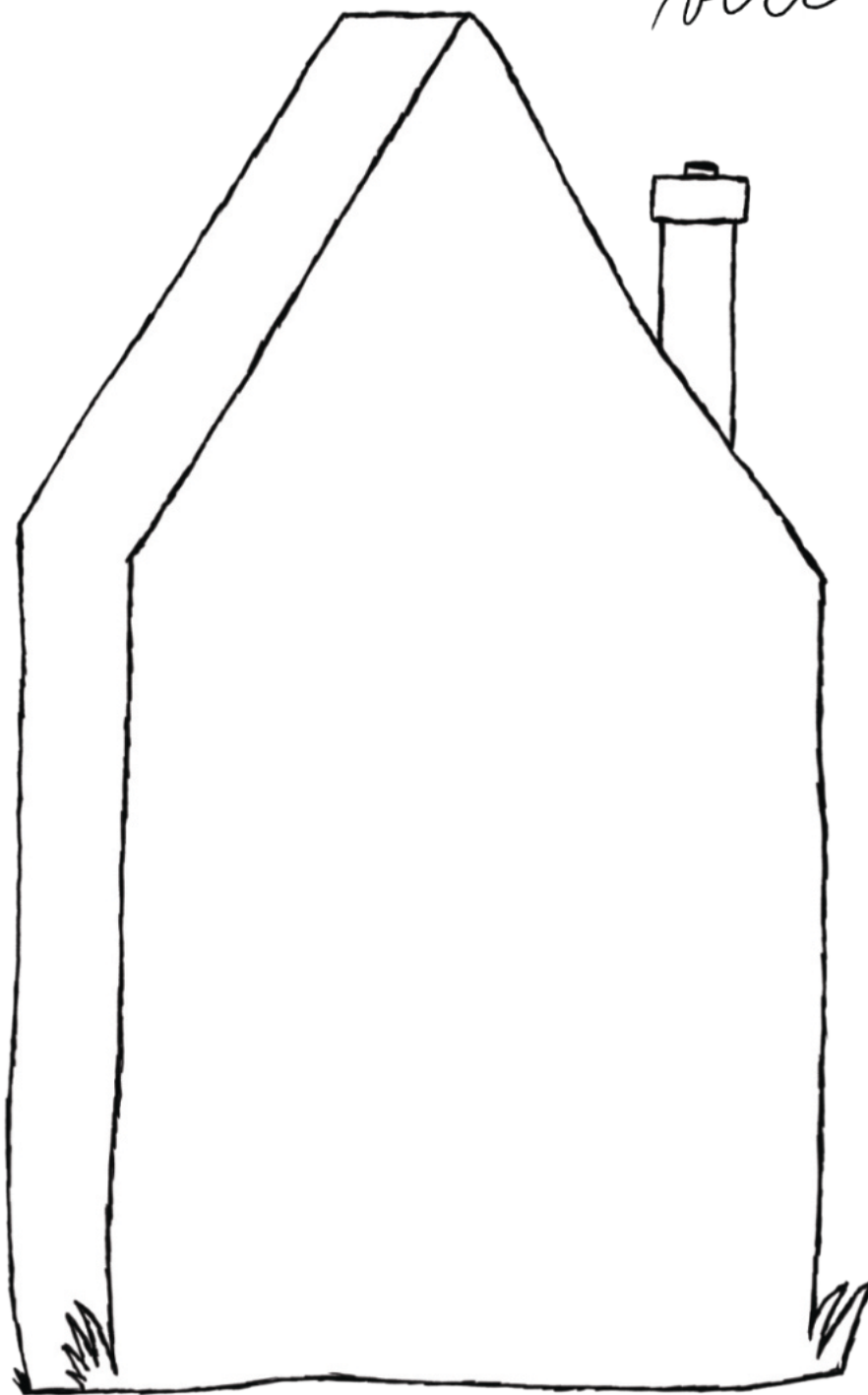
Dům
starosti

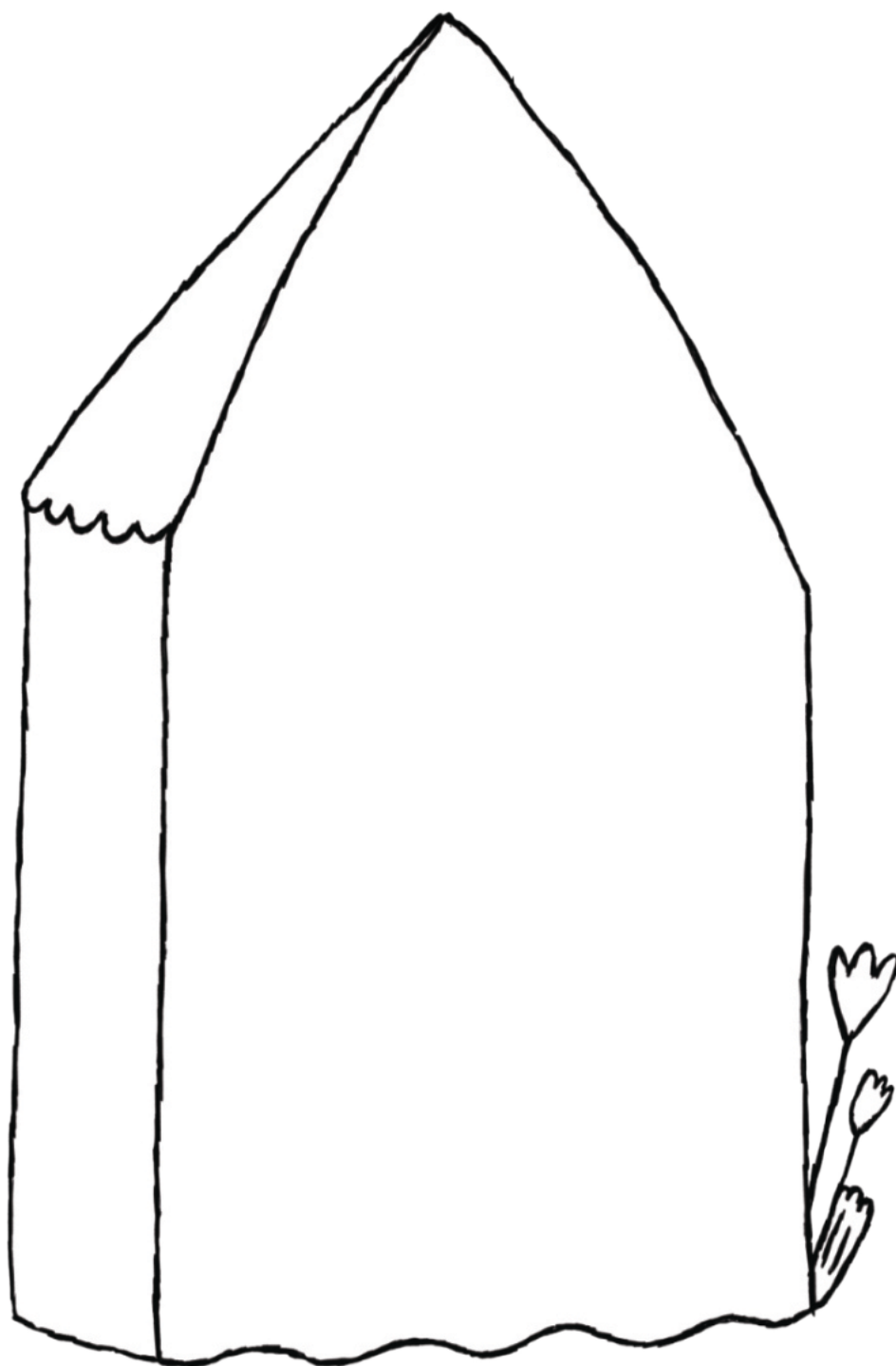
Dům
Starostů

Dům
dobrých
věcí

Dům
snů

VÍLA A KOUZELNÍK

Nástroj Víla a kouzelník místo domků využívá obrázků víly s kouzelnou hůlkou, obvykle určený pro dívky, nebo postavu čaroděje, kterou častěji preferují chlapci. Kouzelné postavy probouzejí fantazii u dětí předškolního a raného školního věku.

Starosti zapisujte do kouzelnického pláště nebo vílích šatů. Představují věci, které by si dítě přálo stejně jako oblečení vyměnit. Křídla víly a čarodějův plášť symbolizují dobré věci v životě dítěte, protože křídla umožňují víle před problémy uletět a plášť čaroděje udělá starosti neviditelné. Kouzelné hůlky představují naděje dětí na splnění přání v budoucnosti. Na hvězděvílí hůlky a v kouzelné bublině na konci čarodějovy hůlky děti s vaší pomocí umístí představy o životě, jaký by si přály.

PRŮBĚH ROZHOVORU S DĚTMI

Samotné použití uvedených nástrojů nezaručí, že dítě automaticky vyjádří své myšlenky, pocity nebo představy, zvláště pokud je malé. Klíčem k úspěchu je jasné pochopení procesu a kroků, které jsou při používání těchto nástrojů nezbytné a cvik v dotazování.

Před setkáním s dítětem byste měli mít základní informace o rodině, vědět přesně, proč se dostala do kontaktu s OSPOD a mít představu o pozici dítěte v rodině. V této fázi je užitečné uspořádat informace do tří kategorií:

- Obavy (ohrožuje dítě nebo jeho rodinu)
- Silné stránky (existující bezpečí, co funguje)
- Cíle (čeho je potřeba dosáhnout pro zlepšení situace)

Vědomé roztřídění vám pomůže získat jasnější a strukturovanější obraz o situaci dítěte a jeho rodiny, a podle toho klást otázky.

Nástroje Tři domy nebo Víla a kouzelník můžete použít buď ve formě předkreslených šablon nebo je kreslit přímo spolu s dítětem. Přístup je nutné přizpůsobit individuálním potřebám dítěte a situaci tak, abyste vytvořili prostředí, kde se dítě bude cítit dostatečně pohodlně a bude se ochotně svěřovat. Praxe ukazuje, že starším dětem a dospívajícím vyhovují Tři domy, především pro jejich přímočarost a srozumitelnost. Nic však nebrání tomu využít jiné symboly, jiná schémata a jiný jazyk za předpokladu udržení rámce.

6A A 6B / VÍLA A KOUZELNÍK

str. 28 a 29

JAK POUŽÍVAT ŠABLONY NÁSTROJŮ?

Předkreslené šablony jsou užitečné zejména v situacích, kdy je méně času, nebo pokud je třeba dítěti lépe vysvětlit, jak bude proces probíhat.

Naopak kreslení společně s dítětem je interaktivní a přináší mu pocit bezpečí.

Pokud to situace dovoluje, informujte rodiče o plánovaném rozhovoru s dítětem a získejte k tomu jejich souhlas. Jelikož představa rodičů, že s dítětem budete mluvit o samotě, může být znepokojivá, můžete nástroj Tři domy využít ke zmírnění jejich obav.

Vysvětlíte jim postup, nabídněte ukázkou šablon a názorně ukažte, jak nástroje použijete, aby viděli, že cílem je především zaměření na pozitivní stránky a naděje do budoucna. Přitom můžete rodiče požádat, aby dítě na rozhovor připravili a vysvětlili mu, že může mluvit otevřeně. Tento přístup podporuje transparentnost a pomáhá vytvořit důvěryhodné prostředí. Zároveň poskytuje příležitost pro rozhovor s rodiči o jejich obavách, silných stránkách a o tom, co je potřeba udělat. To může proběhnout buď před, nebo po samotném rozhovoru s dítětem.

VEDENÍ ROZHOVORU S DÍTĚTEM

Pokládejte otázky mapující nejen myšlenky dítěte, ale i jeho emoce

- Nevyhýbejte se ani těm negativním - například vzteku či smutku.
- Pečlivě sledujte jeho reakce a ujistěte se, že vaše otázky pro něj nejsou příliš bolestivé nebo nepříjemné.

60–90 min

Tolik času byste si měli vyhradit na rozhovor s dítětem.

Nabídněte dítěti, kterým domem chce začít

- V případě, že je dítě úzkostné a nejisté, nebo je ovlivněno rodiči, začněte Domem dobrých věcí. Pozitivní témata jsou bezpečná a přirozená.
- Někdy chce dítě začít v Domě starostí. Otevřené otázky vám pomohou získat představu o jeho autentických pocitech a prožitcích.

Dopřejte mu dostatek prostoru a času

- Zůstaňte v každém domě tak dlouho, dokud dítě v klidu nevyjádří své myšlenky a pocity.

Během rozhovoru používejte střídavě slova nebo kresby

- Střídejte slova nebo kresby podle toho, co se pro danou situaci a dítě jeví jako nejvhodnější. Dejte mu možnost volby, zda chce psát samo, nebo to nechá na vás.
- Často se stává, že dítě začne psát, ale postupně mluví rychleji než stačí zapisovat. V takovém případě můžete nabídnout, že psaní přezmete za něj.
- Kreslit můžete spolu s ním, ale rozhodování o tom, co se bude kreslit, nechejte na dítěti. U Domu starostí je vhodné, abyste proces usměrnili a pomohli dítěti jeho myšlenky upřesnit.
- U závažných témat, jako je násilí v rodině, je často lepší vyjádřit situaci slovy (Tatínek bije maminku).

Uvědomte si, že proces není lineární

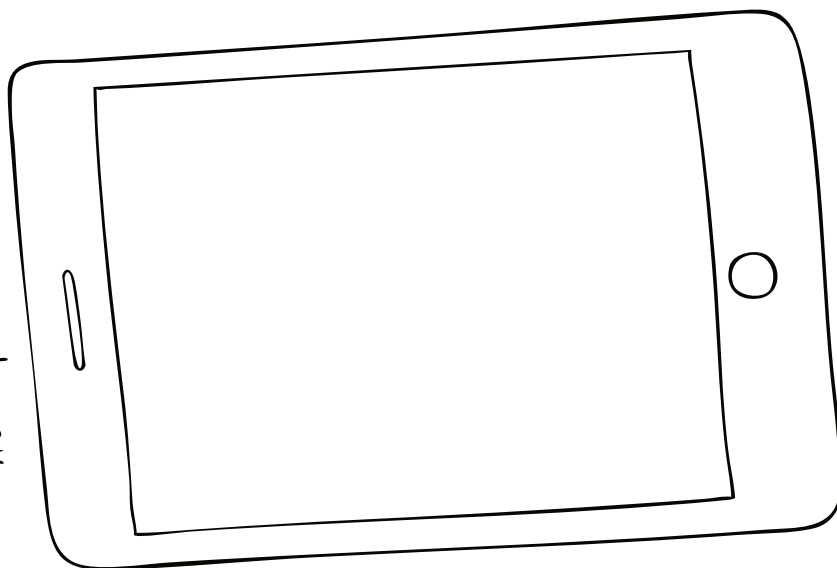
- Nemusíte striktně postupovat od jednoho domu k druhému; naopak, je lepší přecházet mezi jednotlivými domy tak, jak to v daném rozhovoru nejlépe vyhovuje situaci.
- Pokud začne být vyprávění o starostech příliš náročné, můžete rozhovor přesměrovat na pozitivní témata, například na to, co dítě těší, nebo na jeho představu o tom, jak by věci vypadaly, kdyby se problémy vyřešily. Tento přístup pomáhá udržet rozhovor pro dítě snesitelný a přínosný.
- Dítě také můžete požádat, aby zhodnotilo svou životní situaci mezi stavem, kdy převládají jeho starosti a ideálním životem, jaký by si přálo mít. V této fázi využijte číselnou škálu od 0 do 10, nebo nakreslete cestu od Domu starostí k Domu snů a požádejte dítě, aby ukázalo, kde se na této cestě nachází.
- Některé děti potřebují více času nebo opakovaná setkání, než se uvolní a otevřeně promluví o tom, co je nejvíce trápí. Často se stává, že zásadní informace vyjdou najevo až ke konci rozhovoru nebo až během dalších setkání. Je proto důležité vnímat první setkání jako součást dlouhodobějšího procesu budování důvěry.

Na závěr rozhovoru shrňte, co vám dítě sdělilo a povídejte si o tom, jaká řešení svých starostí dítě samo navrhuje. Zároveň se snažte objevit, co vnímá pozitivně, a jak si představuje svůj ideální život. Je důležité, aby dítě po celou dobu chápalo účel rozhovoru a vědělo, kdo bude mít přístup k jeho výpovědím. To mu dá pocit kontroly nad situací a posílí jeho sebevědomí.

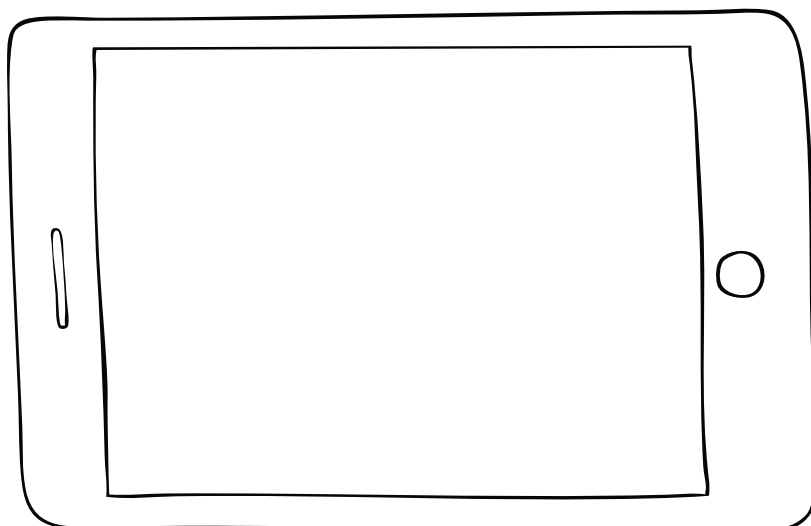
9 / TŘI DOMY OČIMA DÍTĚTE

str. 34

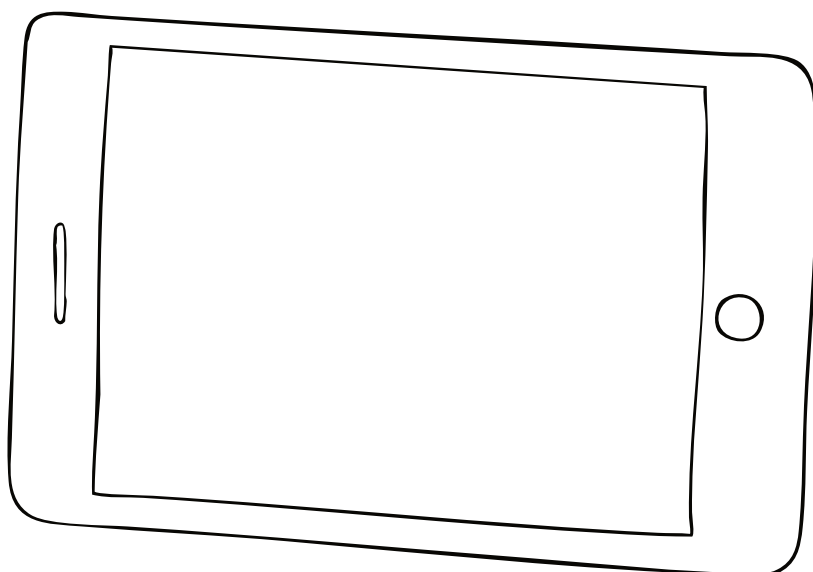
má přání

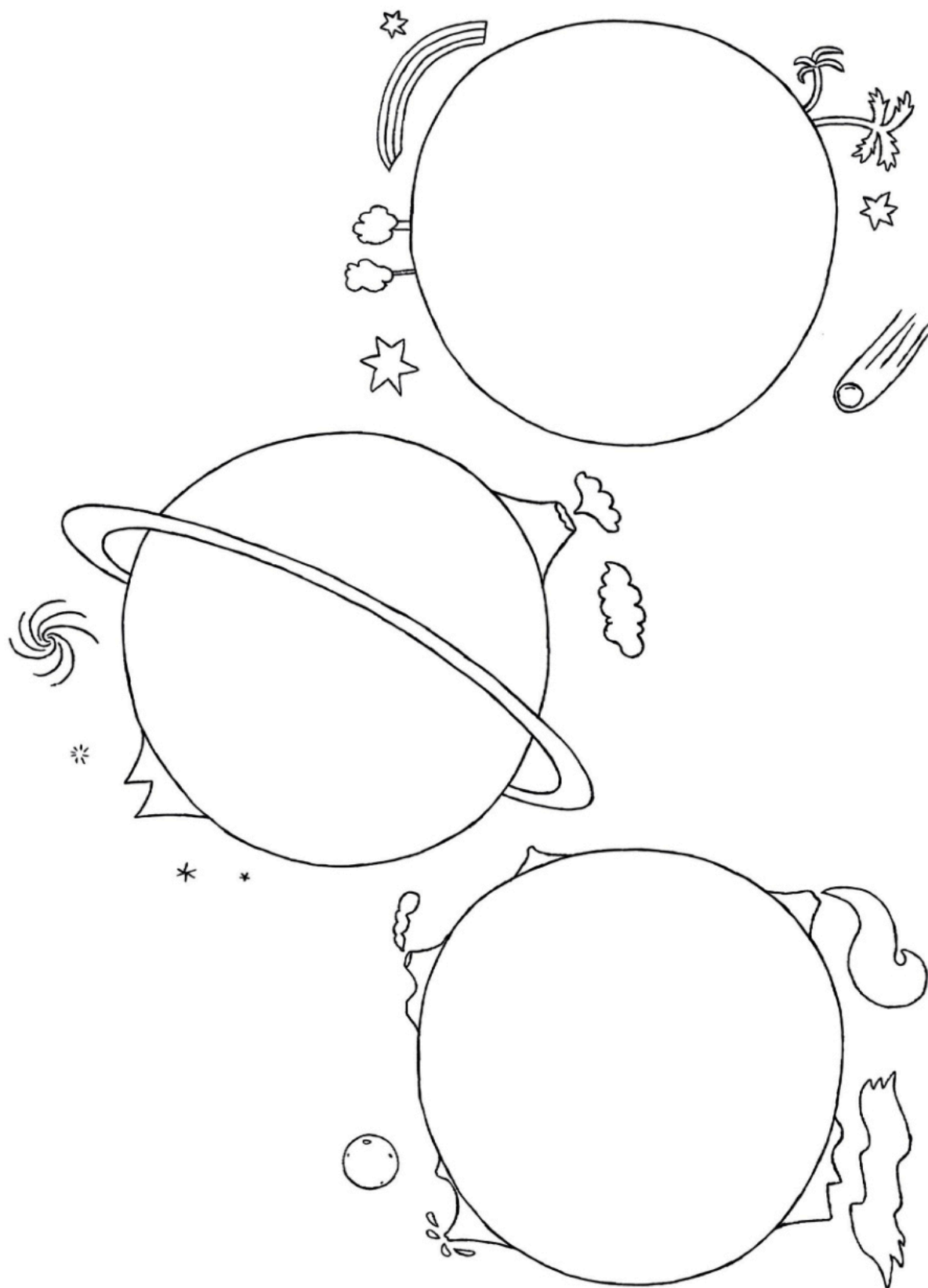

co je těžké

co je dobré

Dům starostí

- Co je ti v tomto domě nepříjemné?
- Jaké chování tě znepokojilo nejvíce? Čím?
- Co tě nejvíce rozčiluje/rozesmutňuje?
- Kdo? Proč?
- Kdy to bylo asi nejhorší?
- Jak ses potom cítil/-a?
- Jak často se děje něco podobného?

Otázky při podezření na ohrožení dítěte

- Řekneš mi o věcech, které se staly v domě, který nemáš rád/-a?
- Pověz mi o tom blíže...
- Proč ho/to nemáš rád/-a?
- Jak ses cítil/-a? Jak to poznám (nebo někdo jiný)?
- Kdyby tvůj domácí mazlíček mohl vyprávět o časech, kdy to doma není fajn, co by řekl?
- Kdybych se ptal tvé mamky (tatky) na časy, kdy to doma není fajn, co by řekla (řekl)?
- Kdybych se díval oknem k vám domů, co by ve mně mohlo vzbuzovat obavy?
- Mohl bych si všimnout, že tě něco ohrožuje, že máš z něčeho strach?
- Kdo by nejlépe poznal, že máš obavy?
- Z čeho by to poznal? A kdy to viděl naposledy?
- Bojíš se někdy o svého bráchu/sestru? Při čem?
- Co by řekl/-a, čeho se bojí?
- Jsou nějaké další věci/lidé, o které máš strach?

Otázky při podezření na zanedbání dítěte

- Kdo se o tebe stará, když jsi doma?
- Řekneš mi, co jsi včera jedl/-a a kde?
- Co děláš, když máš hlad nebo žízeň?
- Stalo se ti, že sis ublížil/-a, nebo se bál/-a, a byl/-a jsi doma sám/-a? Co jsi dělal/-a?
- Řekni mi o tom více...
- Kdybych k vám přišel, co bych viděl?
- Můžeš pro mě nakreslit svůj pokoj?

Dům dobrých věcí

- Co máš doma nejraději?
- Kde jsi nebo co děláš, když jsi nejspokojenější s mamkou? S tatškou?
- Bratrem? Sestrou? Někým dalším?
- Co nejradši děláš s mamkou? S tatškou?
- Bratrem? Sestrou? Někým dalším?
- Představ si, že jsem doma s tebou a nikdo mě nevidí. Co bych viděl? Co dalšího?
- Co bych slyšel? Co bych viděl ráno?
- Co bych viděl u oběda? Co bych viděl odpoledne?
- Jak se cítíš, když je doma vše v pořádku?
- Jaká je největší zábava doma?
- Co by k tomu řekl tvůj domácí mazlíček, kdyby uměl mluvit?
- O co nikdy nechceš přijít?
- Co pomáhá mamce/tatkově, že se necítí smutní/naštvaný/-á atd.? Kdo? Co dělají?
- Kdo ti pomohl, když ses cítil/-a smutný/-á, naštvaný/-á atd.? Kdo další? Co udělal/-i?

Dům snů

- Kdyby dům byl takový, jaký ho chceš mít, kdo by tam žil? Kdo další?
- Co byste společně dělali? Co dalšího?
- Co by bylo jiné, než je doma teď?
- Co ještě?
- Jaká pravidla by tam byla?
- Kdo by dohlížel na to, že pravidla fungují?
- Co dělají lidé, kteří tam žijí? Jak se k sobě chovají? Jak si pomáhají?
- Jak se chovají, když jsou naštvaní, smutní, mají nějaké obavy?
- Co potřebuješ, aby se tam nikdy nestalo? Co dalšího?
- Kdo ti může pomoci, aby byly v tomto domě věci tak, jak si přeješ?
- Co v tomto domě můžeme vidět a podle toho poznat, že se stalo něco, co se nemá dít?

Bezpečnostní měřítko

Na stupnici od 0 do 10, kde 10 znamená, že dítě je zcela v bezpečí a případ může být uzavřen, a 0 znamená, že dítě je v takovém ohrožení, že nemůže v této situaci zůstat, kde se nyní nacházíme?

Varianta:

Na škále 0 až 10, kde 10 znamená, že tvůj život se podobá životu v domě dobrých věcí nebo domě snů a 0 znamená, že se podobá spíše domu starostí, kde teď jsi?

Slova a obrázky

Mluvit o tom, co se stalo, bývá velmi obtížné. Nástroj Slova a obrázky (Words and Pictures®) je velmi dobrý prostředek nejen k vyprávění osobního příběhu.

Můžete ho využít také ve zkrácené verzi pro rychlou stabilizaci dítěte nebo jako součást Bezpečnostního plánu.

Metoda je srozumitelná bez ohledu na věk a rozumové schopnosti. Přináší pozitivní výsledky i u starších dětí a dospívajících, kteří bývají zmatení protichůdnými informacemi nebo mají potíže zorientovat se ve složitých situacích. Pokud obtíže dětem i rodičům vysvětlíte, můžete společně začít pracovat na uzdravení emocionálních nebo vztahových ran.

Jakovizuální podpora vám během celého procesu práce s rodinou umožní situaci mnohem lépe uchopit. Nabízí totiž prostor k odhalení příčin těžkostí v kontextu vztahů, které byly zatížené nedůtklivostí nebo zklamáním.

15 / SLOVA A OBRÁZKY – KRÁTKÁ VERZE

(Kapitola 04)

str. 58

Někdy dítě nemá nablízku osoby, které by mu pomohly zorientovat se v tom, co se v rodině stalo a co se děje. Pro jeho zdravý vývoj je zásadní, aby význam minulých i současných událostí pochopilo. K tomu slouží celá řada kvalitních nástrojů, např. Tree of Life, Life Story Work a Hero's Journey, což jsou propracované a široce používané koncepty v práci s dětmi, dospívajícími i dospělými. Každý z nich má své specifické postupy, cíle a teoretické základy. Metoda Slova a obrázky patří mezi velmi účinné a v praxi osvědčené přístupy, které lze v této oblasti využít.

ZPRACOVÁNÍ KOMPLEXNÍHO PŘÍBĚHU

Seznamte účastníky s plánem a jeho účelem

- Nejprve všechny zúčastněné (rodiče, dítě, další blízké i odborníky) seznámte se záměrem vytvořit příběh. Sdělte jim, že právě touto formou dětem jedné duše a srozumitelně vysvětlíte, co se stalo, a jak se situace řeší.
- Rodičům zdůrazněte, proč je to pro děti důležité - příběh jim pomůže nejen zpracovat těžké události, ale také pochopit, proč se setkali s násilím, proč nežijí doma a proč se do případu zapojuje OSPOD.
- Vysvětlete jim výhody i pro ně samotné (příběh může přispět k budování důvěry a zdravých vztahů).
- Důležité je, aby všechny strany souhlasily obsahem a přístupem k příběhu.

Zapojte rodiče a odborníky

- Diskutujte s rodiči o jejich názoru na rodinný problém, všimněte si, jak o něm mluví a co považují za důležité, aby jejich dítě pochopilo.
- Soustřeďte se i na další relevantní témata související s rodinným kontextem (závažná onemocnění, duševní zdraví nebo závislosti v rodině).
- Zapojte do procesu i další odborníky a blízké osoby, aby byl příběh komplexní a odpovídal skutečné situaci.

Pracujte s dětmi a vnímejte jejich perspektivu

- Dejte dítěti prostor, aby mohlo sdílet, co už ví, co ho zajímá, a co ho případně trápí. Pro vytvoření příběhu je nezbytné znát jeho potřeby a otázky.
- Pokud má dítě starší sourozence nebo žije odděleně s druhým rodičem, zapojte je, aby příběh reflektoval i jejich názory a postřehy.

Navrhněte strukturu příběhu

- Společně identifikujte nejdůležitější události v životě dítěte (nejtěžší a nejkrásnější momenty) a popište, jak k nim došlo.
- K jednotlivým událostem zaznamenejte pohled dítěte, rodičů i odborníků. Dítěti to pomůže lépe pochopit problémy v rodině a získat pocit jistoty.

18 / SLOVA A OBRÁZKY – JAKO SOUČÁST BEZPEČNOSTNÍHO PLÁNU

(Kapitola 06)

str. 77

Sestavte příběh a prezentujte jej

- Pište příběh chronologicky, ve třetí osobě, s přechodem od minulosti k přítomnosti a budoucnosti.
- Používejte věcný, neutrální jazyk bez odsuzování, a tam, kde je potřeba uvést sporná fakta, pište jasně a pravdivě.
- Příběh by měl mít pozitivní začátek i konec a zahrnovat smysluplné pozitivní momenty, aby v konečném podobě poskytl širší kontext a přinesl naději na zlepšení situace.
- Při tvorbě příběhu využívejte supervizi, čerpejte z toho, jak na ostatní působí různá sdělení, jak volit „bezpečná“ slova apod. Nelze schovávat těžké události za zjednodušující vyjádření, současně je nutné konečné vyjádření formulovat nezahanbujícím a netraumatizujícím způsobem, což je na této práci nejcitlivější.

Doplňte příběh o obrázky

- Používejte jednoduché kresby, žádné fotografie, nejlépe ani kliparty. Obrázky by měly představovat konkrétní situace, například okamžiky, kdy je rodina společně šťastná nebo jak se dítě svěřuje učiteli.
- Vyhněte se explicitním zobrazením traumatických situací a zaměřte se na poselství odolnosti a podpory.

Získejte zpětnou vazbu a dokončete příběh

- Návrh vyprávění předložte rodičům a na základě jejich připomínek jej upravte.
- Použijte koncept bezpečnostních kruhů, abyste určili, kdo bude mít přístup k celému příběhu, kdo pouze k jeho části, a kdo s ním vůbec nebude seznámen. Domluvte se také, kdo bude kreslit finální obrázky a jak budete příběh podávat dítěti.

Prezentujte příběh a dále s ním pracujte

- Vyprávějte dítěti příběh za přítomnosti rodičů, širší rodiny, pečovatelů a dalších zúčastněných osob.
- Všem dospělým dejte k dispozici kopii, aby mohli lépe reagovat na případné otázky dítěte.
- Po domluvě s rodinou uchovejte kopii příběhu, abyste jej mohli kdykoli znovu použít.

11 / CHECK LIST

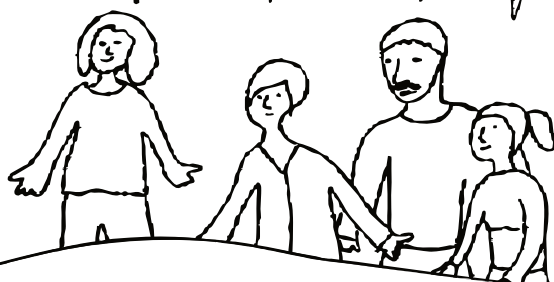
Checklist vás provede každým důležitým krokem a zajistí nejen konečnou smysluplnost příběhu, ale také jeho podpůrný efekt bez přetrvávajícího tabu nebo traumatogenního potenciálu.

str. 39

SLOVA
A OBRÁZKY
ZNALOSTI
TRAUMATU

TEĎ O TOM MŮŽEME SPOLEČNĚ
MLUVIT A PODNIKNOUIT KROKY
K TOMU, ABY SE SITUACE ZLEPŠILA

PŘÍBĚH PRO XX, KTERÝ VYSVĚTLUJE,
CO SE STALO A KÝM XX JE.

1. Identifikace „slona v místnosti“

- Existuje nějaký zásadní problém nebo starost, o které nikdo nechce mluvit?
- Jsou všichni zúčastnění schopni otevřeně diskutovat o problémech, které mohou být klíčové pro příběh?

2. Prevence retraumatizace

- Prošel/a jsem všechny obrázky a texty, abych se ujistil/a, že nevyvolají nové trauma?
- Vím, že děti již žijí v denním traumatu, ale ujistil/a jsem se, že příběh trauma nezhorší?

3. Jazyk a styl psaní

- Píšu příběh ve třetí osobě (nikdy neoslovuji dítě přímo „ty“)?
- Používám slova a termíny, které rodina běžně používá?
- Konzultoval/a jsem s rodinou, jaké výrazy jsou vhodné, zvláště u obtížných témat?
- Vyhnul/a jsem se nevhodnému jazyku, který by mohl být nesrozumitelný nebo příliš odborný?
- Držím se faktů na úrovni popisu chování (žádné hypotézy ani osobní názory)?
- Je příběh stručný, jasný a přiměřeně krátký (neobsahuje zbytečné detaily)?

4. Práce s obrázky

- Zaměřuji se obrázky na reakci a odolnost po události, nikoli na samotný traumatický moment?
Př: namísto zobrazení „oběšeného otce“ je nakresleno dítě, které běží pro pomoc k sousedům.
- Ctím odvahu a sílu dítěte?

5. Zajištění smysluplného vyznění

- Je příběh postaven na faktech a respektuje rodinný kontext?
- Používám pozitivní závěr a kladu důraz na možnosti a naději do budoucnosti?

6. Zapojení klíčových osob

- Prodiskutoval/a jsem příběh s rodiči, širší rodinou a dalšími klíčovými dospělými?
- Zajistil/a jsem, aby každý z nich měl kopii příběhu a byl připraven na otázky dítěte?

7. Prezentace příběhu

- Je příběh srozumitelný pro dítě, rodiče i odborníky?
- Je příběh připraven k podání za přítomnosti rodičů, pečovatelů, širší rodiny a sociálních pracovníků?

03

**Procesní
mapa**

Procesní mapa přehledně shrnuje jednotlivé kroky spolupráce a ukazuje, jak na sebe logicky navazují. Žádný z nich nelze přeskočit, pokud má být práce rodinou účinná a ucelená.

Celý proces začněte posouzením, zda volba metody Znaků bezpečí může rodině efektivně pomoci. Zvažte, zda jsou rodiče ochotni budovat podpůrnou síť, nebo jestli spolupráci nebrání nějaké sociální a ekonomické skutečnosti (vzdálenost, existenční starosti a s nimi spojená nemožnost uvolnit se ze zaměstnání apod.). Jestliže rodina principy metody pochopila a přijala, ale vy nejste v pozici OSPOD, zveřejněte s touto autoritou navrhovaný cíl spolupráce (pokud se s ním OSPOD neztotožní, nemusí dojít k naplnění očekávání rodiny, a může to oslabit její důvěru i motivaci).

MAPOVÁNÍ

V první fázi mapujte dostupné informace formou rozhovorů s rodiči a dalšími klíčovými osobami. Jentak získáte ucelenou představu o tom, co nefunguje, co funguje dobře a co je potřeba změnit. Využívejte škálování otázek, aby se lidé porozuměli aktuální situaci. Rozhovorům věnujte dostatek času a setkání opakujte.

V případě, že se objeví nesrovnalost, nová závažná skutečnost nebo komplikující faktor, vraťte se zpět k mapování a přehodnoťte rizika. Po-

kud je to potřeba, při každé aktualizaci procesu využijte nástroj Slova a obrázky, který usnadní vysvětlení situace děti.

Důležitým krokem je identifikace klíčových osob v životě dítěte a rodiny. Pomocí tzv. genogramu a síťových nástrojů se zorientujte ve vztazích dítěte k blízkému okolí a vytipujte podpůrné osoby. Se souhlasem rodičů je zahrňte do podpůrné sítě a situaci s nimi konzultujte. Spolupracujte přitom s dalšími profesionály, jejich postřehy jsou při vytváření celkového obrazu o situaci v rodině velmi cenné.

Abyste efektivně pracovali s dítětem, musíte získat jeho důvěru. Cestou k tomu jsou metody Tři domy, Víla a kouzelník či jiné analogie. Používejte tyto nástroje, dokud nezískáte jasnou představu o tom, jak se dítě cítí, a jak situaci v rodině vidí a prožívá.

ANALÝZA

Všechny informace si srozumitelně zapisujte do třísloupcového formuláře. Po zevrubném assessmentu by vám mělo být jasné, zda existuje reálné riziko ohrožení dítěte. V takovém případě pokračujte analýzou, která zahrnuje Prohlášení o riziku, stanovení bezpečnostních cílů a vytvoření konkrétního Bezpečnostního plánu.

Jestliže je dítě v bezpečí, můžete případ uzavřít nebo mu nabídnout další formu podpory (například plánování v rovině „wellbeing“, která vede ke zmírnění problémů s chováním či emocemi nebo ke zvýšení kvality života).

AKČNÍ FÁZE

Během akční fáze se zaměřte na každodenní život dítěte, organizujte síťová setkání a probírejte pravidla společně s rodinou a osobami v jeho okolí. Členy podpůrné sítě zapojte do tvorby a implementace Bezpečnostního plánu pomocí tzv. síťového matrixu, metody Kruhy bezpečí nebo obrázkového bezpečnostního plánu pro děti. Souběžně vysvětľujte dětem rodinnou situaci prostřednictvím Slova a obrázků.

MONITORING

V závěrečné fázi Bezpečnostní plán otestujte. Případné chyby jsou příležitostí k pozitivním změnám. Vaším cílem je postupně omezovat roli profesionálů a přenechat odpovědnost na rodině a jejím okolí. Transparentní přístup podporuje důvěru všech zúčastněných a zajišťuje, že Bezpečnostní plán bude reálně fungovat.

5 / TŘI DOMY

str. 26

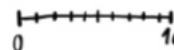
6A A 6B / VÍLA A KOUZELNÍK

str. 28 a 29

12 / GENOGRAM

str. 53

PRÁCE S RODINOU

DŮM SPLNĚNÝCH PŘÁNÍ

NAŠE PŘÍPRAVA

- Genogram
- Třísloupcové mapování
- Matice Harm matrix
- Tři domy
- Okamžitý (dočasný) plán bezpečí

OCEŇOVÁNÍ

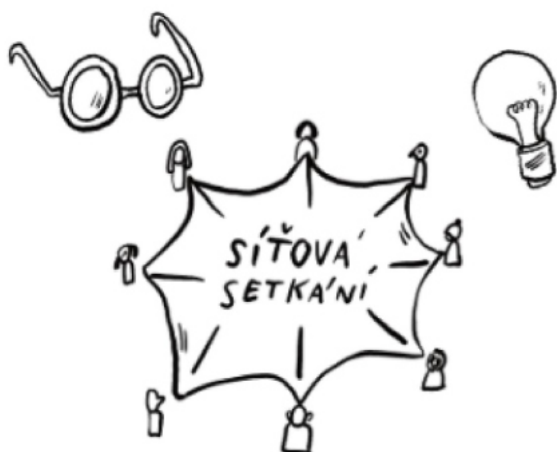
DOTAZOVÁNÍ

- Týmová supervize
- Bezpečnostní škála
- Prohlášení o nebezpečí
- Stanovení spodní hranice bezpečnostního plánování
- Timeline a trajektorie

SOUCIT

PŘIROZENÁ
AUTORITA

- Síťový matrix
- Kruhy bezpečí
- Bezpečný předmět
- Bezpečnostní plán
- Obrázkový bezpečnostní plán

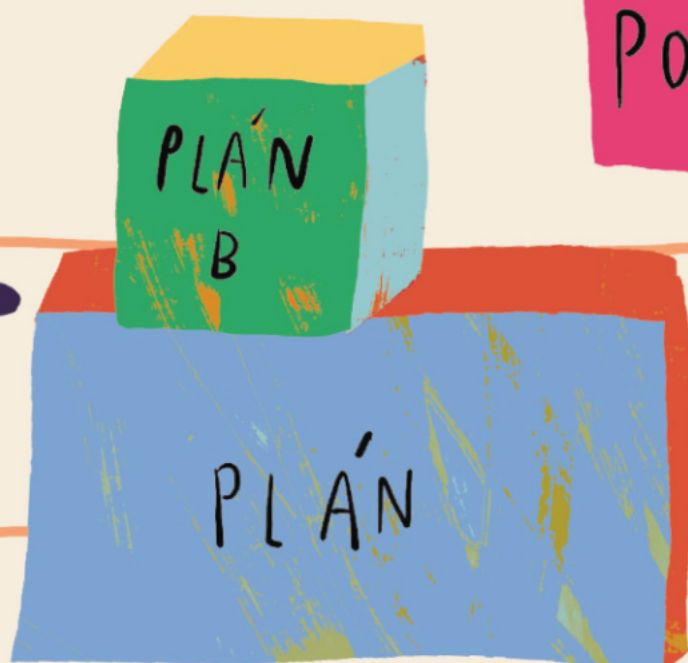
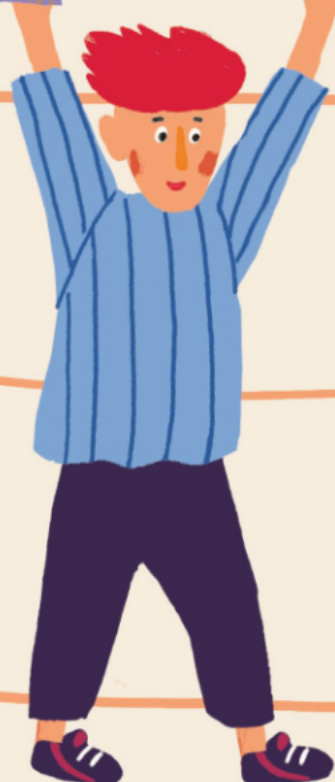
- Třísloupcové mapování procesu
- Praktikování a doplňování bezpečnostního plánu

VLASTNÍ ŘEŠENÍ
RODINY

NADEJE

VIZE

ODVAHA

04

**Bezpečnostní
plánování**

Tvorba Bezpečnostního plánu na ochranu dítěte vyžaduje otevřený, empatický a důvěrný přístup k rodině, jelikož zasahuje do jejího každodenního života. Předpokladem vytvoření smysluplného a trvalého Bezpečnostního plánu je dobrá komunikace s rodiči a srozumitelná pravidla.

Praxe ukazuje, že práce v oblasti ochrany dětí často probíhá i v časové tísní a pod tlakem. To může mít za následek povrchní vyhodnocení situace a rychlé zavádění pravidel na ochranu nebo podporu dětí, která rodiče nepřijmou jako závazek a souhlasí s nimi jen účelově. Snažte se tedy jasně formulovat, co považujete za dostatečné bezpečí dítěte a vysvětlíte rodičům, proč je tak důležité, aby pravidla dodržovali. Než rodičům Bezpečnostní plán představíte, ujistěte se, že na jeho principech panuje shoda mezi všemi zapojenými odborníky. Jakmile jsou jejich role jasně stanovené, můžete rodině vysvětlit samotný proces tvorby plánu.

PŘÍPRAVA

PROHLÁŠENÍ O NEBEZPEČÍ

V přístupu Znaky bezpečí znamená transparentnost především přímé a konkrétní vyjádření obav, tzv. Prohlášení o nebezpečí (Danger Statement) a stanovení konkrétního bezpečnostního cíle. To vytváří pevný základ pro rozhovory o změnách, které mají zaručit, že riziko týrání nebo zanedbávání

dítěte nepřetrvá. Zatímco Prohlášení o nebezpečí popisuje rizika, která mohou nastat, pokud se situace nezlepší, bezpečnostní cíle určují, co je potřeba udělat a jaké konkrétní změny musí odborníci vidět, aby měli jistotu, že dítě bude v bezpečí. Konkrétně popsané cíle dávají jasný rámec praktické diskuzi o podobě Bezpečnostního plánu. Aktivní zapojení rodiny je v procesu vytváření podmínek pro bezpečné zázemí dítěte klíčové.

IDENTIFIKACE KONSTRUKTIVNÍCH PRVKŮ

Věnujte pozornost silným stránkám rodičů. Hledejte v jejich vzájemném vztahu pozitiva a zaměřte se na období, kdy prokazovali dobrou péči o dítě, stavěli jeho potřeby na první místo a společně se snažili zvládat konflikty, komplikace a životní změny (duševní onemocnění v rodině, závislosti apod.). Když pojmenujete pozitivní chování rodičů, ověříte si jejich kompetence při zvládání rizik a budete jim více důvěřovat. Rodiče zase budou ochotnější naslouchat vašim obavám a začnou se na tvorbě Bezpečnostního plánu aktivně podílet. Zaměřte se také na blízké osoby, které rodičům s péčí o děti pomáhaly.

Zapojení dalších služeb

Tradiční plány ochrany dítěte často zahrnují požadavek, aby rodiče využívali různé odborné služby, jako jsou kurzy rodičovství, léčba závislostí, terapeutické programy apod. Tyto služby samy o sobě netvoří Bezpečnostní plán, ani nezajistí bezpečí dítěte. Pokud na jejich využití trváte jako na základním požadavku, podrobně s rodiči proberte, jak může konkrétní služba pozitivně ovlivnit a posílit jejich schopnost pečovat o dítě – skutečné bezpečí dítěte je v každodenní péči, pozitivní interakci a ve stabilním rodinném zázemí. Pokud to nezdůrazníte, budou s využitím služby pouze formálně souhlasit nebo zaujmou obranný postoj, což skutečné bezpečí dítěti nezajistí.

RÁMEC PRO FUNGOVÁNÍ BEZPEČNOSTNÍHO PLÁNU

Požadavky na Bezpečnostní plán byste měli stanovit jako tzv. minimální očekávání. Typické základní požadavky zahrnují konkrétní pravidla. Stěžejní je, aby pravidla v plánu navrhli sami rodiče s podporou svých blízkých, tj. síťových členů.

NA CO SI DÁT POZOR?

Pachatel domácího násilí
v žádném případě nesmí
zůstat s dítětem o samotě.

Zapojení podpůrné sítě

- Rodiče by měli zapojit několik osob, které jim v rámci Bezpečnostního plánu pomohou v péči o děti. Stanovte počet podpůrných osob dle závažnosti situace.

Informování sítě

- Pokud je nutná bezpečnostní síť, musí rodiče všechny její členy plně informovat o obavách týkajících se dítěte a doložit, že tak učinili.

Vysvětlení pro děti

- Rodiče společně s vámi připraví názorné vysvětlení, které dětem přiblíží, proč do jejich života vstoupila instituce na ochranu dětí, a proč např. nemohou po určitou dobu žít v rodině.

Doba plnění

- Určuje se období, po které musí rodiče důsledně plnit bezpečnostní plán, než dojde k opětovnému sjednocení rodiny nebo uzavření případu.

Řešení klíčových problémů

- Bezpečnostní plán by měl obsahovat pravidla pro zvládání stresu a problémů, jako je zvládání konfliktů, řešení duševních problémů nebo regulace užívání návykových látek.

Někdy nastane situace, kdy musíte stanovit konkrétní požadavky vy, například označit násilnou osobu, která nesmí být nikdy s dítětem o samotě, a zároveň hlavního pečovatele, který ponese primární odpovědnost za péči o dítě. Jasně stanovená očekávání pomáhají rodině vytvořit realistický a udržitelný plán bezpečí.

BEZPEČNOSTNÍ SÍŤ

Tradiční kultury znají moudrost afrického přísloví, které říká, že k výchově dítěte je třeba celé vesnice. Zapojení blízkých osob do bezpečnostní sítě přispívá k prolomení tajemství a pocitů studu, což má i terapeutický účinek. Ne všichni rodiče jsou ochotni své potíže sdílet. Proto je důležité, abyste přistupovali k tomuto procesu s trpělivostí, ale zároveň citlivě využívali svou autoritu. Jakmile s vámi rodiče sdílejí porozumění ohledně obav o bezpečí dítěte, bezpečnostních cílů a základních požadavků, požádejte je, aby zapojili co nejvíce lidí, kteří jim mohou poskytnout pomoc a zázemí. Tato bezpečnostní síť zajistí bezpečí dítěte do budoucna, a v případě popírání obvinění poskytuje ochranu před možným nedorozuměním, či dalším obviněním.

GENOGRAM

Pro každý případ si už na začátku důkladně zmapujte strukturu rodinného jádra a širší rodiny. Jeto důležitý nástroj pro vizualizaci širšího kontextu života dítěte, díky kterému dokážete identifikovat klíčové osoby a vztahy, které mohou být součástí Bezpečnostního plánu nebo podpůrné sítě. Genogram je tedy nejen nástrojem analýzy, ale i prostředkem k zahájení vašeho dialogu s rodinou. Vizualizace vám pomůže vniknout do dynamiky vztahů a rodinu vedek uvažování o tom, jak mohou jednotliví členové přispět k bezpečí a podpoře dítěte.

KRUHY BEZPEČÍ

Odborníci jsou často skeptičtí k tomu, že rodiče najdou někoho, kdo by jim v náročné životní situaci mohl pomoci. Nepředjímejte obavy, a naopak dělejte maximum pro to, aby rodiče své blízké zkusili zapojit. Vysvětlete jim, že je to pro zajištění bezpečí dětí klíčové, a jednoduše se zeptejte, koho konkrétního by mohli oslovit.

Pro podporu těchto rozhovorů vytvořila Susie Essex tzv. Kruhy bezpečí v podobě vizuálního nástroje, který přináší jednoduchý a rychlý návod na vyhodnocování rizikových i ochranných faktorů, a rodičům pomáhá např. jmenovat všechny přátele, širší rodinu, kolegy nebo například sousedy.

- Požádejte rodiče, aby označili potencionální osoby, které by jim mohly v procesu ochrany dítěte nejvíce pomoci, a které by podle nich byly přijatelné pro autority.

12 / GENOGRAM

str. 53

13A A 13B / KRUHY BEZPEČÍ

str. 54 a 55

*Bezpečnostní plán
funguje, když je
srozumitelný dítěti,
konkrétní, realistický,
průběžně upravovaný
a podporovaný
důvěryhodnými
dospělými.*

- Vybídněte je k tomu, aby označili osoby, které sdílejí jejich obavy a ty, které mají blíže k názorům pracovníků ochrany dětí. Tento postup jim pomůže lépe zvážit, koho zapojí včetně těch, které vnímají jako „méně na jejich straně“, ale považují je za užitečné.
- Pokud metodu Kruhů bezpečí přizpůsobíte konkrétní situaci, otevře vám zároveň prostor pro rozhovor, ve kterém můžete vyjádřit své obavy ohledně některých osob navržených rodiči, aniž byste jen pasivně schvalovali, či zamítali jejich volby.

Vaše pochybnosti o zvolených osobách mohou být oprávněné, a to zejména v případech, kdy je rodiče dobře neznají, nebo jsou např. v evidenci OSPOD kvůli nedostatečné péči o dítě, či mají problémy se závislostmi. Obecně se však doporučuje i tyto osoby zapojit do diskuze. Umožní to otevřený dialog o tom, kdo skutečně může přispět k zajištění bezpečí dětí, a zároveň reflektuje, co je pro děti opravdu přínosné nebo naopak škodlivé. Pokud rodiče nikoho nenavrhují, nevnímejte to jako překážku, ale jako přirozenou fázi spolupráce: podporu při obnově nebo nalezení a rozvíjení vztahů. V počátku můžete rodičům položit otázky, které jim mohou pomoci najít potřebnou podporu.

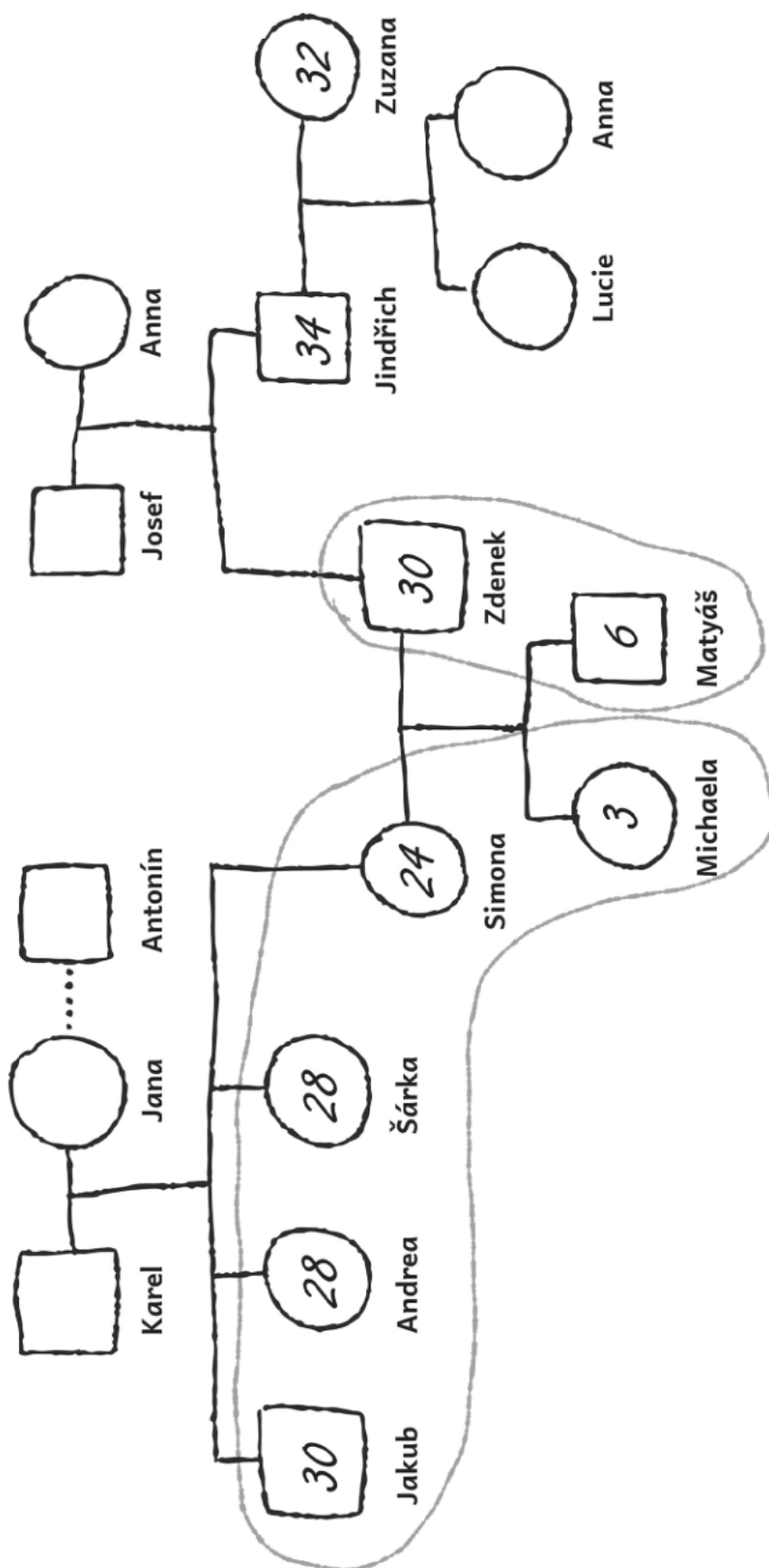
PŘÍKLAD ROZHOVORU

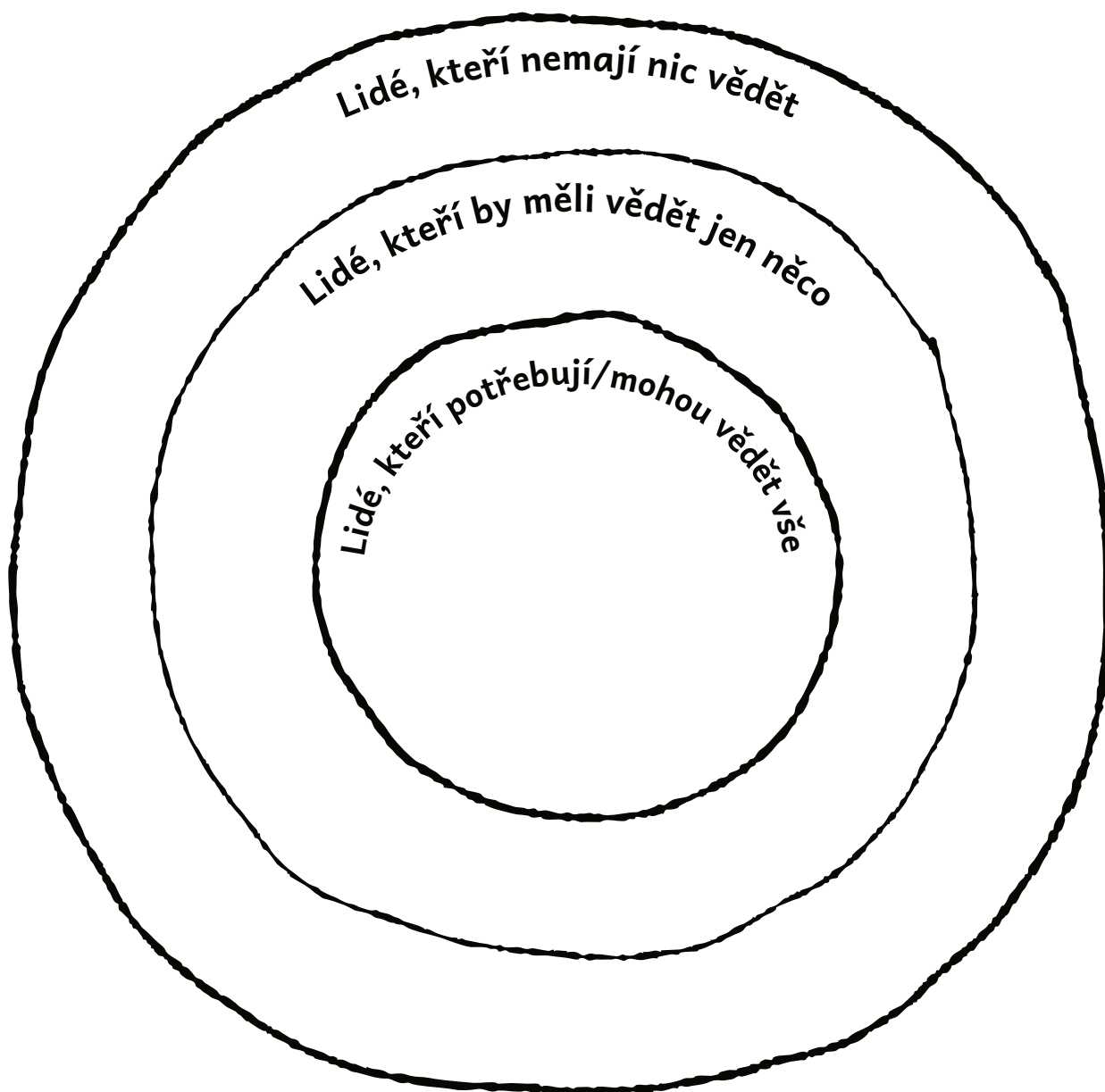
- Možná teď nikoho vhodného nevidíte, ale potřebujete mít na blízku lidi, kteří vám a dětem pomohou. Kdo by to podle vás mohl být?
- Napadá vás, jak jim říci o pomoc?
- Kdybyste měli v životě člověka, který by vám rád pomohl, jakou podporu byste od něj potřebovali?
- Ským jste v minulosti přišli do kontaktu?
- Jak jste se s nimi seznámili?
- Jakby vám tyto lidé pomohli prokázat, že vaše děti budou v bezpečí?

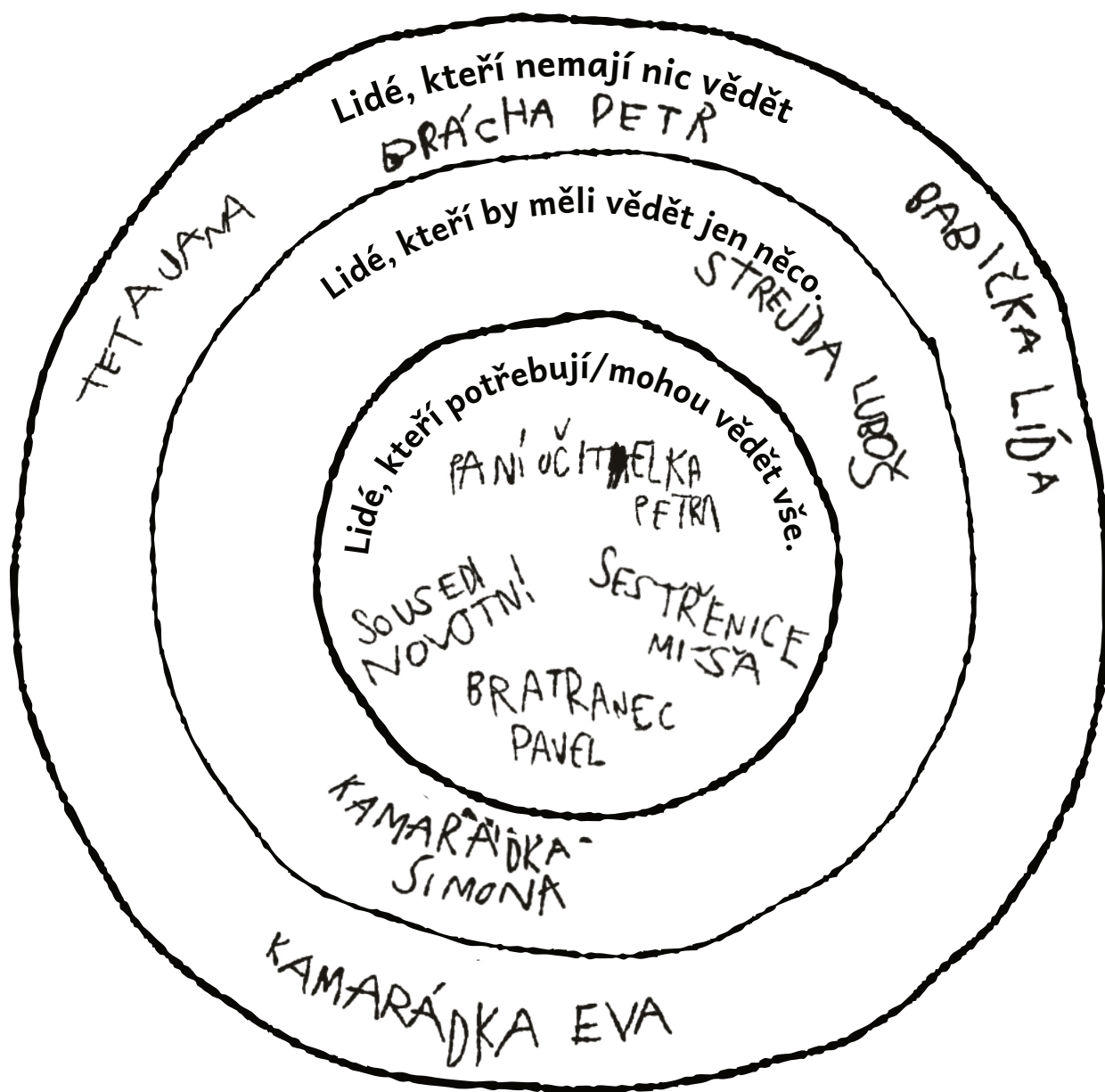
Stává se, že rodiče, kteří zpočátku tvrdí, že nikoho neznají nebo žádnou osobu do případu nechťejí zapojit, nakonec přizvou i téměř neznámého člověka, s nímž mají jen minimální kontakt. I taková podpora se v budoucnu může ukázat jako účinná a přínosná. Jednou z možností, jak pomůžete rodičům, aby si uvědomili své vztahy a jejich blízkost, je sepsat či zakreslit veškeré kontakty včetně těch ze sociálních sítí a prozkoumat jejich aktuální roli a potenciál.

Legenda:

- dívky/ženy jsou označeny kroužkem
- muži/chlapci jsou označeni čtvercem
- partnerský vztah označuje vodorovná čára
- rodičovský vztah označuje svislá čára (pro každé dítě zvlášť)
- soužití dětí označuje zakroužkování

ZAPOJENÍ OSOB DO BEZPEČNOSTNÍ SÍTĚ

14 / BEZPEČNOSTNÍ SÍŤ

str. 57

Než rodiče přizvou vybrané osoby do bezpečnostní sítě, prodiskutujte s nimi, jak jim vysvětlí podstatu problému a co od nich očekávají. Tento krok je zásadní – členové sítě mohou být užiteční jen tehdy, pokud plně rozumí obavám o bezpečí dítěte a pochopí svou roli v plánu. Osoby, které s potřebou opatření nejsou srozuměné nebo ztotožněné, nemohou svůj podíl na bezpečí dítěte garantovat. Věnujte proto dostatek času přípravě rodičů, aby dokázali situaci těmto lidem vysvětlit způsobem, který bude jasný a uspokojivý i pro odborníky. Jedním z nejlepších způsobů je požádat rodiče, aby vám své komunikační strategie předem představili.

SLOVA A OBRÁZKY – KRÁTKÁ VERZE

15 / SLOVA A OBRÁZKY

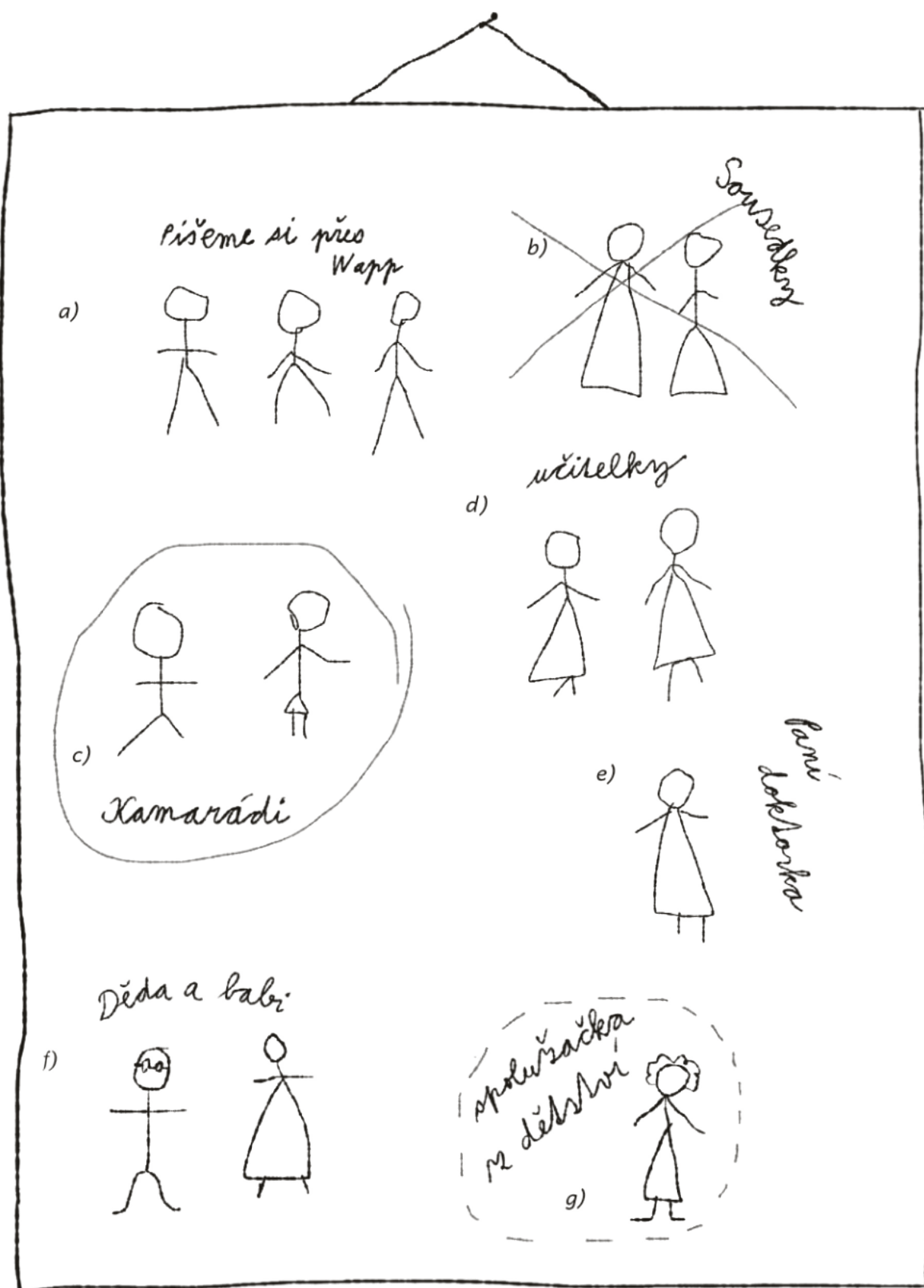
str. 58 a 59

Aby byl Bezpečnostní plán opravdu účinný, potřebují děti rozumět všem událostem a problémům, které předcházely jeho vzniku. Děti, které byly delší dobu v ústavní nebo náhradní péči mají často ve svých představách směs různých verzí toho, proč nemohly žít s rodiči.

Slova a obrázky jim pomohou osvětlit nejasnosti, tabu nebo protichůdné informace spojené s jejich situací. Společně s rodiči připravte jednoduché a věku přiměřené vysvětlení důvodů, proč bylo/je dítě chráněno, abyste je později mohli sdílet i se širší rodinou a přáteli.

V této fázi bezpečnostního plánování používejte zkrácenou formu skládající se ze 4 až 6 obrázků, které dají odpověď na otázky:

- Co se stalo?
- Kdo má obavy a jaké?
- Co se děje právě teď?
- Co se bude dít dál?

Co se stalo?

Mezi tátou a mámou dochází k hádkám, které jsou někdy hodně bouřlivé. Děti se při nich bojí a raději odcházejí na chodbu.

Kdo má obavy a jaké?

OSPOD a pracovníci poradny mají obavy, že tyto hádky jsou pro Jirku, Tomáše, Kláru a Adama natolik stresující, že nebudou dobře prospívat.

Co se děje právě teď?

Máma a táta spolupracují s poradnou, OSPOD a dalšími dospělými, aby dětem ukázali, že jejich bezpečí je pro ně důležité.

Rodinu teď častěji navštěvují blízcí lidé, například děda, babička, sousedka Alena, teta Jana a kamarád Petr.

Co se bude dít dál?

Vznikne Bezpečnostní plán s jasnými pravidly.

Máma, táta, všichni lidé z bezpečnostní sítě a poradna se postarají o to, aby Jirka, Tomáš, Klára a Adam věděli, co dělat, kdyby se doma necítili dobře a měli kolem sebe dospělé, na které se mohou obrátit.

TRAJEKTORIE

16 / TRAJEKTORIE

str. 61

Rodiče často pociťují nejistotu, co od nich úřady nebo poradny očekávají, a jak dlouho jim budou zasahovat do života. Když nabídnete jasný plán s konkrétními požadavky a časovým rámcem, získají pocit jistoty i naději. Sestavení takového časového plánu s požadavky a harmonogramem pro sjednocení rodiny nebo uzavření případu může být pro vás náročné – často se vyskytují obavy, zda to rodiče zvládnou, a co bude, pokud neuspějí. Rodiče však obvykle chápou, že stanovený časový rámec znamená nutnost splnit určité požadavky, aby mohli postoupit dál.

Bez časového plánu se může proces sjednocení nebo uzavření případu protahovat, což oslabuje motivaci všech zúčastněných. Naopak jasně daný časový rámec udržuje pozornost a soustředění odborníků i rodiny a přibližuje konkrétní cíl. Za splnění každého dílčího úkolu byste měli posilovat snahu rodičů, například umožněním častějšího kontaktu s dětmi, nebo snížením dohledu. Délka procesu se odvíjí od závažnosti konkrétního případu, ale je lepší nastavit časový rámec co možná nejkratší – ideálně mezi třemi a devíti měsíci, s následným sledováním ve stejné délce.

<i>Datum</i>	<i>Událost</i>	<i>Změna kontaktních opatření</i>
1. týden	Rodiče se zaváží k procesu tvorby bezpečnostního plánu.	Zvyšte počet kontaktů pod odborným dohledem (např. ze 2 hodin týdně na 4 hodiny týdně).
týdny 2-4	Rodiče najdou podpůrné osoby pro bezpečnostní síť a jsou informováni o obavách týkajících se ochrany dítěte a jsou stanoveny prozatimní bezpečnostní pokyny pro kontakt.	Nahradte profesionály členy bezpečnostní sítě. Odborníci pak sledují kontakt tím, že se po kontaktu setkávají s dětmi, bezpečnými osobami a rodiči.
týdny 4-10	Návrh a upřesnění vysvětlení pro děti prostřednictvím Slova a obrázků.	Každý týden postupně zvyšujte délku a počet kontaktů (např. dva čtyřhodinové kontakty ve všední dny včetně společné rodinné večeře a jeden osmihodinový kontakt o víkendu).
11. týden	Předložení vysvětlení dětem.	Navrhnete první přenocování pod dohledem bezpečnostní sítě.
týdny 12-19	S rostoucím počtem kontaktů se upřesňují pravidla bezpečnostního plánu.	Udržujte pravidelná přenocování, postupně můžete rozšířit například na první celý víkend apod.
20. týden	Finalizace bezpečnostního plánu a vypracování dětského plánu a jeho představení dětem.	Sjednání rodiny.
týdny 21-36	Úspěšné využití bezpečnostního plánu a setkání rodičů a sítě, pokud se objeví problémy. Monitorování ze strany odborníků obvykle po dobu 3-6 měsíců.	Uzavření případu.

05

**vypracování
plánu**

Bepečnostní plán je konkrétní a praktický každodenní plán, který zdůrazňuje silné stránky rodiny a její podpůrné sítě. Současně stanovuje preventivní opatření a popisuje konkrétní cíle v chování rodičů.

Při vytváření podrobného a účinného Bezpečnostního plánu hrají důležitou roli členové podpůrné sítě, kteří mají často jedinečný vhled do každodenního života rodiny, a sami mohou nabídnout konkrétní a reálnou podporu. Společné hledání řešení znamená naplnění veškerých potřeb dětí včetně zajištění bezpečnosti.

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN

Účinný Bezpečnostní plán mnohdy vyžaduje zásadní změnu chování rodičů, kteří mohou v této souvislosti vyslovit mnoho pochybností. Rozhodně nenastavujte pravidla a preventivní opatření bez jejich spoluúčasti.

Ptejte se rodičů: Co je podle vás potřeba zavést do každodenního života, abyste všem (včetně OSPOD atd.) ukázali, že děti budou v bezpečí a bude o ně dobře postaráno, až budou (opět) u vás? Motivujte i osoby z podpůrné sítě, aby přemýšlely o tom, co to znamená v běžném fungování a sdílejte s nimi své obavy. V průběhu celého procesu se ptejte, jaká pravidla a řešení sami navrhnou.

CO MUSÍ OBSAHOVAT?

Bezpečné osoby

- Pojmenujte osoby, na které se děti mohou obrátit, pokud mají nějaké obavy nebo starosti.

Osoby, které pomáhají rodičům a dohlíží na děti

- Vyberte osoby, které jsou aktivní v podpoře rodičů a částečně dohlíží na děti podle závažnosti situace.

Další podpůrné osoby

- Uveďte osoby, kteří mohou různou měrou pomoci, pokud je hlavní pečovatel nemocný, pod stresem nebo nedostupný.

Osoby, kterým se rodiče mají vyhýbat

- Označte osoby, které nemají být v kontaktu s dětmi a nesmějí vstupovat do domácnosti.

Odborníci

- V případech, kdy mají být dlouhodobě zapojeni (např. u dětí s opožděným vývojem nebo duševním onemocněním) specifikujte jejich podíl na řešení případu, včetně toho, jak přispívají k bezpečí a pohodě dítěte.

Známky prvních potíží

- Popište první příznaky toho, že rodiče situaci nezvládají, a uveďte kroky, které by v takových případech měli podniknout členové bezpečnostní sítě.

Opatření pro rizikové situace

- Specifikujte všechny situace, kdy mohou být rodiče vystaveni pokušení (užívání alkoholu nebo drog) nebo stresu a uveďte konkrétní opatření.

Bezpečnostní předměty pro děti

- Předměty, které si děti mohou vybrat ke sdílení svých obav bezeslov. Plán obsahuje pokyny, jak reagovat, pokud dítě předmět přesune, což znamená, že dospělí mají povinnost řešit jeho obavy.

Doba trvání bezpečnostního plánu

- Vymezte časové období, po které bude plán platný, s možností jeho revize.

CO? KDO? KDY?

Veškerá pravidla by měla být jasná a srozumitelná, ideálně formulovaná rodinným jazykem, a odpovídat na základní otázky: Co? Kdo? Kdy? Čím složitější je případ a čím vyšší je riziko ohrožení dětí, tím širší by měl být záběr aktivit a zapojení členů bezpečnostní sítě. Plán může také zahrnovat konkrétní pravidla pro komunikaci přes WhatsApp skupiny, pravidelné návštěvy domácnosti, živé videohovory a další formy sledování případu a podpory.

Pravidla pro specifické případy

PŘÍPADY SEXUÁLNÍHO ZNEUŽÍVÁNÍ

- **Zajistěte, aby údajný pachatel nikdy nezůstal s dětmi o samotě**
– vždy musí být přítomna další dospělá osoba.
- **Určete hlavní pečující osobu** – stanovte, kdo bude mít primární odpovědnost za péči o děti.
- **Vymezte, kdo pomůže dětem po koupání s oblékáním na noc**
– určete konkrétní osobu pro tyto úkony.
- **Stanovte osobu odpovědnou za intimní péči** – jasně definujte, kdo tuto roli zastává.
- **Definujte vhodné formy fyzického kontaktu s údajným pachatelem** – určete, jaký fyzický kontakt je přípustný, a v jakých situacích.
- **Vymezte pohyb osob v domě a okolí, když jsou děti doma** – určete, kdo má přístup do konkrétních prostor (např. dům, zahrada, garáž).
- **Stanovte pravidla pro účast dětí ve škole, kroužcích a dalších aktivitách** – zajistěte jasné pokyny pro jejich bezpečnost.
- **Připravte plán péče pro případ problémů** – vytvořte postup pro situace, jako je nemoc hlavního pečovatele nebo nedostupnost členů bezpečnostní sítě.

PŘÍPADY FYZICKÉHO TÝRÁNÍ

- **Analyzujte dosavadní styly výchovy a přístupy k řešení náročných situací s dětmi** – identifikujte, jaké strategie byly dosud používány a navrhňte nové postupy, zvláště pro situace, které v minulosti vedly k fyzickému týrání.
- **Stanovte pravidla pro intimní péči** – jasně definujte, co je v této oblasti přípustné.
- **Určete postupy pro péči** – např. při krmení, nočním buzení a v náročných situacích (období finančních potíží, výročí traumatických událostí, neočekávaná onemocnění).
- **Zajistěte dostupnost lékařské péče a potřebných léků** – ověřte, že jsou zajištěny všechny zdravotní potřeby dítěte.
- **Vymezte přípustné a nepřípustné hravé a kontaktní aktivity mezi dospělými a dětmi** – stanovte jasná pravidla pro fyzický kontakt a hry.
- **Definujte způsob komunikace při neshodách mezi rodiči a s dětmi** – stanovte pravidla pro řešení konfliktů a otevřenou komunikaci.

PŘÍPADY ZANEDBÁVÁNÍ

- **Identifikujte typické situace, události a spouštěče** – prozkoumejte faktory, které vedly k zanedbávání dítěte (duševní onemocnění, smutek, opožděný vývoj, užívání alkoholu nebo drog). Stanovte konkrétní pravidla, jak mají rodiče v těchto situacích reagovat, aby zajistili „dostatečně dobrou“ péči.
- **Nastavte specifické výchovné postupy a reakce** – definujte způsoby, které dítěti poskytnou dostatečnou péči, emoční bezpečí a potřebnou stimulaci.
- **Určete osoby v bezpečnostní síti pro případ selhání rodičů** – určete členy bezpečnostní sítě, kteří zajistí péči a podporu, pokud to rodiče nezvládnou.
- **Stanovte varovné signály pro nutnost zásahu** – určete konkrétní signály, které upozorní ostatní na potřebu zasáhnout, aby se zabránilo zhoršení situace.

PŘÍPADY NÁSILNÉHO CHOVÁNÍ

- **Identifikujte typické situace, témata a spouštěče násilí** – prozkoumejte faktory, jako jsou finance, žárlivost, výchova dětí, alkohol, deprese nebo tlak a přetížení, které vedly k násilnému chování. Tímto způsobem lze předcházet situacím, které by mohly ohrozit bezpečí dětí.
- **Určete první známky potíží a způsoby přerušení eskalace** – domluvte se na jasném postupu, jak rozpoznat rostoucí napětí a jak jej přerušit (např. dohodnutý „time-out“, během kterého se oba partneři vzdálí na určitou dobu a případně kontaktují předem domluvenou osobu z bezpečnostní sítě).
- **Definujte způsob komunikace během konfliktu** – stanovte pravidla pro komunikaci respektujícím způsobem, abyste předešli křiku, urážkám nebo násilí. Určete také, kde budou děti během konfliktu, nebo kdo se o ně postará, aby nebyly přítomny eskalaci.
- **Určete bezpečné prostory pro odchod** – každý z partnerů by měl mít domluvené místo, kam může v případě hrozby násilí odejít, aby se situace uklidnila a bylo zajištěno bezpečí dětí.
- **Zapojte podpůrné osoby z bezpečnostní sítě** – identifikujte členy sítě podpory, na které se můžete v krizové situaci obrátit pro pomoc, nebo kteří budou fungovat jako neutrální prostředníci. Zvažte zároveň jejich dostupnost pro potřeby náhlé potřeby zajištění péče o děti.
- **Nastavte pravidla pro řešení citlivých témat** – dohodněte čas, prostor nebo přítomnost blízké či odborné osoby při probírání rizikových témat (např. finance, žárlivost), aby se zabránilo nechtěné eskalaci a děti nebyly vystaveny konfliktům.
- **Vytvořte nouzový plán pro bezpečí dětí** – určete konkrétní kroky, které každý z partnerů podnikne, pokud se situace stane nebezpečnou. Součástí plánu může být i předem stanovený způsob, jak rychle zajistit péči a bezpečné prostředí pro děti, pokud dojde k eskalaci konfliktu.

Pochopitelně sestává, že rodiče a odborníci vidí situaci jinak. Pokud vyžadujete, aby rodiče přijali pravidla a odpovědnost za své jednání, musí prokazatelně rozumět obviněním, která proti nim byla vznesena. Ať už jsou více či méně sporná, není jisté, zda toho docílíte.

Vašesnaha prosadit odborný názor může narazit na nesouhlas a popírání skutečností, které dítě ohrožují (např. násilí, užívání drog či alkoholu) nebo zpochybňují obavy a tvrzení odborníků. Susie Essex v těchto případech navrhuje netrvat na plném přiznání problému, ale nabídnout rodičům alternativu uznání závažnosti sdělených obav. Tento přístup umožňuje pokračovat ve spolupráci s rodiči na budování bezpečného zázemí pro děti, aniž by museli odborné stanovisko bezvýhradně přijmout.

V této souvislosti Essex se svými kolegy vyvinula metodu hraní podobných, ale odlišných rolí, která případ posouvá do hypotetické roviny. Rodiče hrají roli jiného páru, který čelí podobnému obvinění, a kde se pachatel přiznal. Mají příležitost mluvit o tématech, která by jinak kvůli „popírání“ nebyli ochotni otevřít, a zároveň se přesvědčí, že jsou schopni se zabývat konkrétními problémy, například domácím násilím, aniž by přitom museli přiznat vinu. I když celý postup hraní rolí nevyužijete, pochopení této metody vám pomůže přistupovat k rodičům v případech „popírání“ s větší kreativitou a citlivostí.

PŘÍKLAD ROZHOVORU

- Existují obavy ohledně užívání alkoholu v rodině s dětmi. Pomohli byste mi najít a probrat možnosti, jak zajistit, aby byly děti v bezpečí?
 - » Nevíme, o čem se chcete bavit. My přece žádný problém s alkoholem nemáme, máme to pod kontrolou...
- Rozumím, ale zkuste si představit jiný pár, který se s alkoholem potýká. Co kdybychom teď mluvili o Jiřím a Lence, kteří si doma občas rádi dají něco k pití, zamysleli snad bezpečím jejich dětí? Mohli bychom setakhle bavit?
 - » Tak dobře, můžeme to zkusit.
- Skvěle. Představme si, že Jirka a Lenka jsou podnapilí, což někdy ovlivní jejich pozornost, když jsou s dětmi. Co by podle vás mohli udělat, aby jejich děti byly v bezpečí?
 - » No, mohli by třeba domluvit někoho, třeba souseda, kdo by děti zkontroloval, kdyby náhodou...
- To je dobrý nápad. Takže mít někoho nablízku, kdo může děti zkontrolovat. Napadá vás ještě něco dalšího?
 - » Asi by semohli domluvit, že budou pít jen tehdy, když děti nejsou doma.
- To zní jako dobrý plán. Děkuji vám za nápady. Možná bychom mohli společně najít podobná řešení, aby byly i vaše děti v bezpečí.

SLEDOVÁNÍ POKROKU

Znaky bezpečí definují bezpečnost jako „silné stránky, které dlouhodobě zajišťují ochranu.“ Klíčovým prvkem je „ověření v čase“, jinak řečeno průběžné ověřování Bezpečnostního plánu. Pro rodiče je to příležitost prokázat, že dokážou dlouhodobě zajistit bezpečí dítěte. Každý Bezpečnostní plán však s sebou nese určitá rizika, o to důležitější je sledovat jeho postupné naplňování.

ZKOUŠENÍ PLÁNU V REÁLNÝCH PODMÍNKÁCH

Dobře připravený bezpečnostní plán zajišťuje, že dítě ví, na koho se může obrátit a cítí se bezpečně. Zapojuje rodinu i podpůrnou síť blízkých a obsahuje konkrétní, realistická opatření.

Většina Bezpečnostních plánů pro rizikové případy se vytváří, když je rodina rozdělena (dítě je v náhradní péči, domov opustil podezřelý pachatel). Pro rodinu je důležité, aby mohla fungování plánu „nanečisto“ vyzkoušet a upravovat, zatímco budete společně se členy podpůrné sítě a profesionály průběžně sledovat její pokroky. Berte v úvahu, že o víkendu nelze nasmulovat každodenní zátěž, jako je ranní příprava dítěte do školy. Proto je žádoucí dohodnout podmínky pro praktické zkoušení, například třeba prodloužit víkendové návštěvy o jeden až dva pracovní dny. Jakékoli problémy s plněním plánu nepovažujte za selhání rodičů, ale za příležitost k úpravě a vylepšení plánu. Pokud zaznamenáte pozitivní změny, podpořte častější kontakt s dětmi a začněte kontrolu postupně uvolňovat.

UDRŽITELNOST ZMĚN

Dokáže rodina udržet dosažené změny i dlouhodobě? Například abstinentující rodič může mít bezprostředně po léčbě situaci pod kontrolou, otázkou zůstává, jak obstojí během krizí. Sdílejte své obavy s rodinou a její podpůrnou sítí a hledejte společně způsoby, jak zajistit trvalost změn a předejít možnému relapsu. K ověření využijte škálu: na stupnici od 0 do 10, kde 10 znamená jistotu, že rodiče dokážou udržet změny i během krizí, a 0 značí pravděpodobnost, že změny nevydrží, ohodnoťte situaci. Škála otevírá prostor k diskuzi o udržitelnosti změn a zaměřuje pozornost na otázku: „Co je potřeba k tomu, abychom byli přesvědčeni, že změny vydrží?“ Bezpečnostní plán je sice konečnou podobou opatření, ale je důležité, aby se mohl vyvíjet a přizpůsobovat tak, aby požadované změny byly udržitelné i při změně okolností. Poznovusjednocení rodiny by měla sociální služba případ sledovat ještě přibližně tři až čtyři měsíce, a poté postupně předat odpovědnost za podporu a dohled síti přátel a příbuzných.

SÍŤOVÁ SETKÁNÍ

Nastavování a vyhodnocování Bezpečnostních plánů probíhá na síťových setkáních rodiny, její podpůrné sítě a zpočátku i odborníků. Jejich cílem je nejen vytvořit, ale také sledovat Bezpečnostní plán.

Setkání se mohou účastnit i děti – jejich zapojení může mít silný a povzbudivý efekt, protože se děti cítí být v centru zájmu. Pro větší přehlednost lze používat flipchart k zaznamenání konkrétních výroků a obrazová schémata k lepšímu pochopení situace.

SPOLEČNĚ KROK ZA KROKEM

1. Příprava setkání

- Společně s rodiči určíte klíčové členy rodiny, přátele a (především na začátku) odborníky, kteří se mají setkání zúčastnit.
- Každého předem seznámte s cílem setkání, aby mohl otevřeně a konstruktivně přispět.
- Rodičům věnujte zvláštní pozornost, pokud mají obavy nebo stud při sdílení svých problémů s ostatními – tento proces začíná už při hledání členů a obnově vztahů.

2. Vyjasnění cíle

- Na začátku všem jasně vysvětlíte účel setkání, kterým je vytvoření bezpečnostního plánu pro každodenní život dítěte.
- Zdůrazněte potřebu konkrétních opatření k ochraně dítěte před nežádoucím chováním či situacemi.

3. Mapování obav, silných stránek a cílů

- Motivujte účastníky, aby otevřeně sdíleli obavy, včetně nejvážnějších, které souvisejí s prohlášením o nebezpečí.
- Zaměřte se také na silné stránky rodiny a protektivní faktory – to, co už dobře funguje a může přispět k bezpečí dítěte.
- Společně stanovte konkrétní, měřitelné cíle pro rodinu a podpůrnou síť.

4. Vytváření bezpečnostního plánu

- Společně navrhnete konkrétní kroky a opatření v předpřipravené struktuře, a zohledněte přitom potřeby a poznatky všech přítomných.
- Stanovte, kdo bude dítěti poskytovat podporu a na koho se dítě bude moci obrátit. Určete jasné role a odpovědnost jednotlivých členů sítě.

Pravidelně aktualizovaný plán podporuje důvěru, pocit jistoty a otevřenou komunikaci mezi všemi zúčastněnými.

5. Kontrolní body a sledování plánu

- Síťová setkání pokračují pravidelnými kontrolami, které zahrnují ověření, zda je plán dodržován a zda přináší očekávané výsledky.

6. Hodnocení a úprava plánu

- Na základě výsledků a zpětné vazby lze plán průběžně upravovat a přizpůsobovat případným změnám tak, aby odpovídaly potřebám dítěte a situaci rodiny.

ZAPOJENÍ DĚTÍ

1A / TŘI SLOUPCE

str. 18

5 / TŘI DOMY

str. 26

15 / SLOVA A OBRÁZKY

str. 58 a 59

Bezpečnostní plány se zaměřují na zajištění bezpečí dítěte a vytvoření funkčního rodinného zázemí. Zapojení dítěte a jeho porozumění celému procesu je klíčové. K tomu, abyste mu srozumitelně a přiměřeně věku vysvětlili obavy související s jeho bezpečím slouží Slova a obrázky. Nástroj Tři domy je pro něj příležitost ke slovnímu a výtvarnému vyjádření svých zkušeností, pocitů a přání v Domě starostí, Domě dobrých věcí a Domě snů. Výpovědi a kresby, které vznikly v průběhu vaší práce s dítětem předložte ostatním.

Autentická slova a obrázky mají často větší výpovědní hodnotu než odborné vysvětlení. Děti totiž mají schopnost velmi trefně a přímočaře pojmenovat všechny problémy a spouštěče (nedostatek jídla, výpadky proudu, příchod nebezpečných osob, strach z hádek a křiku, situace, kdy rodič zůstává celý den v posteli). Stejně silně na rodiče působí i dobré věci, o kterých děti mluví v souvislosti se svými sny a nadějemi. Pozitivní výpovědi ukazují, co je pro dítě důležité a po čem touží.

Na rodiče a celou podpůrnou síť to má výrazný motivační účinek. Potřeby a touhy dítěte by měl přiměřeným způsobem zohlednit i Bezpečnostní plán. Nelze samozřejmě reagovat na všechna vyslovená přání, ale na ta, která sevtahují k jeho pocitu bezpečí, rodinným vztahům a spolehlivému zázemí. Stejnou měrou je nutné stanovit omezující pravidla pro krizové situace, které dítě popsalo v Domě starostí. Jentak dojde k naplnění jeho práva na spoluúčast při řešení vlastní situace.

06

**Dětská
verze
plánu**

Dětský bezpečnostní plán by měl být jednoduchý, přehledný a přizpůsobený věku dítěte. Pro lepší pochopení a větší atraktivitu se k pravidlům přidávají obrázky. Když dáte dítě prostor otevřeně mluvit, sdělí vám, co by potřebovalo k tomu, aby se doma cítilo dobře.

Nejdůležitější na dětském bezpečnostním plánu je, aby dítě vědělo, na koho se může obrátit. Plán by měl být srozumitelný, realistický a pravidelně aktualizovaný. Dětem dejte kopii a rodiče vyzvěte, ať jednu verzi umístí doma na viditelné místo, například na lednici, aby pravidla byla stále všem na očích. V případě dlouhodobých problémů dítě vyzvěte, aby sepsalo své obavy a společně vytvořte tzv. kompenzační pravidla.

KOMPENZAČNÍ PRAVIDLA

- Když máma odejde, musí se nás postarat někdo dospělý.
- Máma by měla zajistit, abychom měli dostatek jídla.
- Máma by měla zvedat telefon a odpovídat na zprávy.
- Domů nesmí přijít cizí lidé a doma se nepije alkohol.
- Když máma dodrží všechna pravidla, budeme šťastní a zdraví.

Autentické vyjádření obav a přání může výrazně ovlivnit postoje i chování rodičů, kteří zpočátku odmítali či zpochybňovali obavy odborníků. Rodičům se snáze podaří vžít do situace jejich dětí, které pomocí slov a obrázků popíší situaci doma a představy o vlastním bezpečí. Tento zážitek je může přimět podniknout bezprostřední kroky ke změnám.

BEZPEČNÉ OSOBY A BEZPEČNÝ PŘEDMĚT

Děti, s nimiž bylo špatně zacházeno, mívají často pocit, že se nemají na koho obrátit, nebo že jim dospělí neuvěří. Susie Essex pro tyto účely vyvinula koncept tzv. bezpečného předmětu, který dítěti dodá odvahu a pomůže mu překonat to, co prožívá.

Princip spočívá v tom, že si dítě vybere nějakou věc (např. plyšovou hračku), umístí ji na konkrétní místo v domácnosti a zvolí si osobu, které svěří, jaká změna polohy vyjadřuje strach a obavy. Tím dospělého upozorní, že se něco děje.

Aby získalo jistotu, že vybraný člověk (nebo více bezpečných osob) zareaguje, musí mu důvěřovat a být s ním v úzkém spojení. Dejte mu příležitost, aby se hravou formou přesvědčilo, jak rychle si bezpečná osoba všimne změny v umístění předmětu.

Pravidlo pro použití bezpečného předmětu je součástí Bezpečnostního plánu. Někteří odborníci zastávají názor, že koncept bezpečného předmětu vyvíjí na dítě určitý tlak a klade na něj přílišnou zodpovědnost za to, co se stane. Zkušenosti však ukazují, že děti pocítí pozornosti a kontroly oceňují.

Další variantou je rodinný bezpečný předmět, umístěný na viditelném místě v domácnosti, který má širší význam pro všechny členy rodiny a představuje hmatatelnou připomínku Bezpečnostního plánu.

18 / DĚTSKÝ PLÁN

PRAVIDLO 1

Nejdůležitější pravidlo je, doma nikdo nekřičí ani nebouchá věcmi.

PRAVIDLO 2

Máma a táta budou neshody řešit tak, že si o nich promluví.

PRAVIDLO 3

Když se bude Tereзка bát hádky, máma a táta ji obejmou a uklidní.

PRAVIDLO 4

Když se máma a táta neshodnou, táta půjde do obývacího a máma zůstane v kuchyni s Terezkou.

PRAVIDLO 5

Když budou máma a táta potřebovat chvíli na zklidnění, jeden z dospělých půjde ven a druhý zůstane doma s Terezkou.

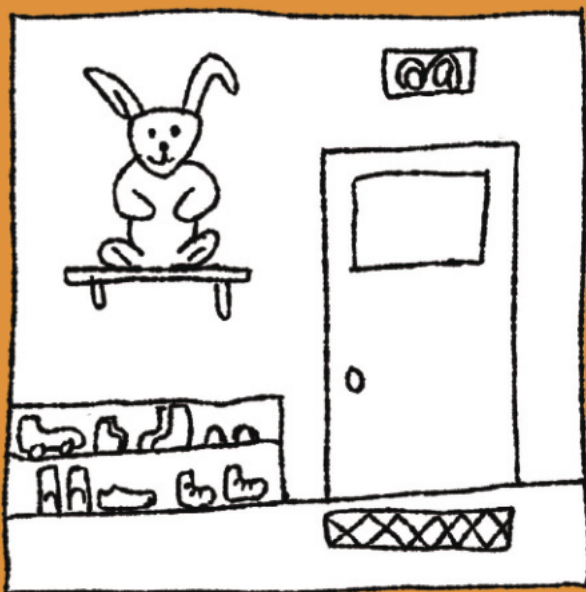
PRAVIDLO 6

Máma a táta slíbili, že doma ani při společné zábavě nebudou pít alkohol.

PRAVIDLO 7

Terezka si vybrala plyšového králíka jako svůj „bezpečný předmět“. Králík bude mít své místo na polici u dveří, kde ho všichni uvidí, a nikdo kromě Terezky ho nebude přemisťovat.

PRAVIDLO 8

Strejda Pavel, babička Jana, dědeček Karel a paní učitelka ze školky jsou lidé, na které se Terezka může obrátit. Tito dospělí se s Terezkou pravidelně vídají a pomáhají jí cítit se v bezpečí.

	STRÝC PAVEL	PO: ✓
	BABI JANA	ST: ✓
	DĚDA KAREL	ČT: ✓
	PANÍ UČITELKA NOVÁKOVÁ	ÚT: ✓

PRAVIDLO 9

Když bude mít Terezka z něčeho strach, může zavolat babičce Janě nebo strejdovi Pavlovi. Když jim řekne, že se bojí, protože se táta a máma hádají, pomohou jí být v klidu a bezpečí.

07

Supervize

Supervize je forma profesionální podpory, která umožňuje jednotlivcům nebo skupinám reflektovat svou práci, zlepšovat dovednosti a nacházet efektivnější řešení problémů. Bez týmových návrhů a opatření nelze kvalitně vyhodnotit situaci rodiny, vypracovat Prohlášení o riziku a připravit Bezpečnostní plán.

Reflexe práce a řešení klientských potřeb bývá součástí běžných pracovních porad a formální supervize se omezuje na konflikty v týmu nebo specifické metodologické potřeby pracovníků. Supervize přitom nabízí širokou škálu přístupů (narativní, systemický nebo psychodynamický), které dávají prostor analýze složitých situací na pracovišti, a zároveň reflexi a sebereflexi odborníků.

Metodika Znaky bezpečí spojuje v supervizi reflexivní a systemický přístup, a přitom se opírá o strukturu přímé práce s klienty. Tím, že se orientuje na silné stránky vaší práce, posílí vaše profesionální sebevědomí, a zároveň i odolnost vůči stresu a náročným situacím, takže mnohem lépe zvládnete svou roli při podpoře rodin. Supervize vychází z tzv. oceňujícího dotazování. Při hledání odpovědí si ujasníte, na co se v danou chvíli máte soustředit, a čeho potřebujete dosáhnout. Z takto strukturované supervize si odnesete konkrétní výstupy, z nichž snadno odvodíte další realizovatelné kroky.

KLÍČOVÉ OTÁZKY

- Co nefunguje?
- Co způsobuje problém?
- Co dříve fungovalo?

KROKY K ÚSPĚŠNÉ SUPERVIZI

1. ZAHÁJENÍ

Oceňující dotazování

- Úvod každého setkání věnujte sdílení drobných úspěchů nebo pozitivních zkušeností. Tím vybudujete kulturu reflexe a sebevědomí, a zaměříte pozornost na to, co funguje. Povzbuzujte účastníky, aby si své úspěchy předem promysleli.

Výběr případů

- Účastníci si předem připraví případ, který chtějí řešit, a jasně definují svou otázku. Na začátku supervize facilitátor projde všechny návrhy a rozhodne, které případy budou vzhledem k času a prioritám probrány.

2. PREZENTACE PŘÍPADU

- Představte genogram. Během tří minut shrňte podstatu případu a formulujte konkrétní otázky pro tým (Jak mohu zlepšit komunikaci s rodičem?).

3. HLEDÁNÍ ŘEŠENÍ

Reflexe týmu

- Použijte metodu Tři sloupce a společně hledejte, co funguje. Ohodnoťte aktuální stav spolupráce na škále 0–10.

Důležité otázky

- Zaměřte se na otázky. Povzbuzujte tým, aby formuloval otázky, které vám pomohou reflektovat situaci (Kdy jste měli s rodičem nejpozitivnější interakci?) a zdůrazněte, že nejde o rady, ale o podporu při hledání řešení.

4. ZPĚTNÁ VAZBA A DALŠÍ KROKY

Reflexe poznatků

- Shrnutí toho, co přinesla diskuze nového a užitečného. Tým sdílí, co si odnesl z daného případu, a jak to může využít ve své praxi.

Plánování konkrétních kroků

- Popište, jaké kroky podniknete dál (např.: „Zkusím s rodičem pracovat na škálování naší spolupráce.“). Facilitátor se ujistí, zda jsou proveditelné.

5. ZAMĚŘENÍ NA SILNÉ STRÁNKY

Příklady reflexivních otázek

- Kdy byla spolupráce s rodinou nejsilnější? Co k tomu přispělo?
- Jak byste ohodnotili aktuální vztah s rodinou na škále od 0 do 10?
Kde by se ohodnotila rodina?
- Jaký krok byste mohli udělat k posunu vpřed?
- Co rodina potřebuje, aby se cítila více podporovaná?

Tento přístup zajistí, že skupinová supervize bude dynamická, zaměřená na řešení a přínosná pro všechny zúčastněné. Zásadní je tříminutové představení situace, které podpoří přemýšlení nad klíčovými momenty případu, dobře připravený genogram a oceňování i těch nejmenších úspěchů jako podkladů pro růst. Supervizi lze kombinovat s konceptem tzv. oceňujícího dotazování, zaměřeného na rozvoj, který vám poslouží k rychlé reflexi i k detailnímu prozkoumávání.

OCEŇUJÍCÍ DOTAZOVÁNÍ

Během čtení textu jste si všimli, že napříč provázením metodou je ústředním prvkem neustálé dotazování. Nejen při vytváření partnerství s rodinou, ale stejně tak při práci s týmem nahraďte autoritativní přístup kladením vhodných otázek.

Velmi účinné a efektivní je tzv. oceňující dotazování (Appreciative Inquiry), které vychází z konstruktivistického pohledu a vedene jen k získání informací, ale především k porozumění intersubjektivní zkušenosti klienta nebo kolegy. Kladením otázek mu dáváte najevo, že má jako člověk hodnotu, a to včetně všech kvalit i nedostatků. Používáním oceňujícího dotazování přispíváte k objevování jeho silných stránek a zdrojů, a zároveň posilujete vzájemný vztah.

PŘÍKLADY OTÁZEK

- Co se vám v poslední době povedlo?
- Na co jste v poslední době ve své práci nejvíce hrdý?
- Uveďte konkrétní situaci, která vás posílila nebo vám pomohla překonat nějakou mez?
- V čem si myslíte, že je alespoň o trochu lepší než dřív?

Rozvíjející otázky

- Pojmenujte nejsilnější moment z toho, o čem jsme teď mluvili.
- V čem spočívalo vaše největší úsilí? Co bylo potřeba udělat?
- Jakby vaši snahu komentoval někdo jiný?
- Jaké jsou vaše silné stránky?
- Co ve vašem dosavadním životě přispělo k tomu, že jste to dokázal?
- Jaké cíle vám to umožnily udělat?
- Co by o tom řekl dospělý nebo dítě (rodina, jiní OSPOD nebo kolegové)?

Reflektující otázky

- Co si z dnešní zkušenosti odnášíte?
- Co vás nejvíc potěšilo z toho, co jste popsal? Na co jste hrdý? V čem myslíte, že vás to obohatilo?
- V čem by dospělý nebo dítě (rodina, jiní pracovníci OSPOD nebo vaši kolegové) spatřili něco dobrého?

K vyjádření účasti a zájmu stačí i malé neverbální povzbuzení. Odpovědi není potřeba interpretovat ani komentovat, natož hodnotit.

NÁSTROJ PRO VEDENÍ ROZHOVORU (EARS)

Model EARS je praktický nástroj, jehož cílem je proměnit otázky v živý dialog, který odhaluje obavy, silné stránky i cíle. Dotazování jednoduše strukturuje do čtyř fází:

1. Získat (Elicit)

- Ptejte se klienta na všechno pozitivní.

2. Posilovat (Amplify)

- Zeptejte se, co se stalo, ale soustřeďte se více na to, jak se to stalo.
- Položte klientovi otázku tak, aby odpověď byl popis chování.
- Využívejte otázky zaměřené na efektivní řešení.

3. Reflektovat (Reflect)

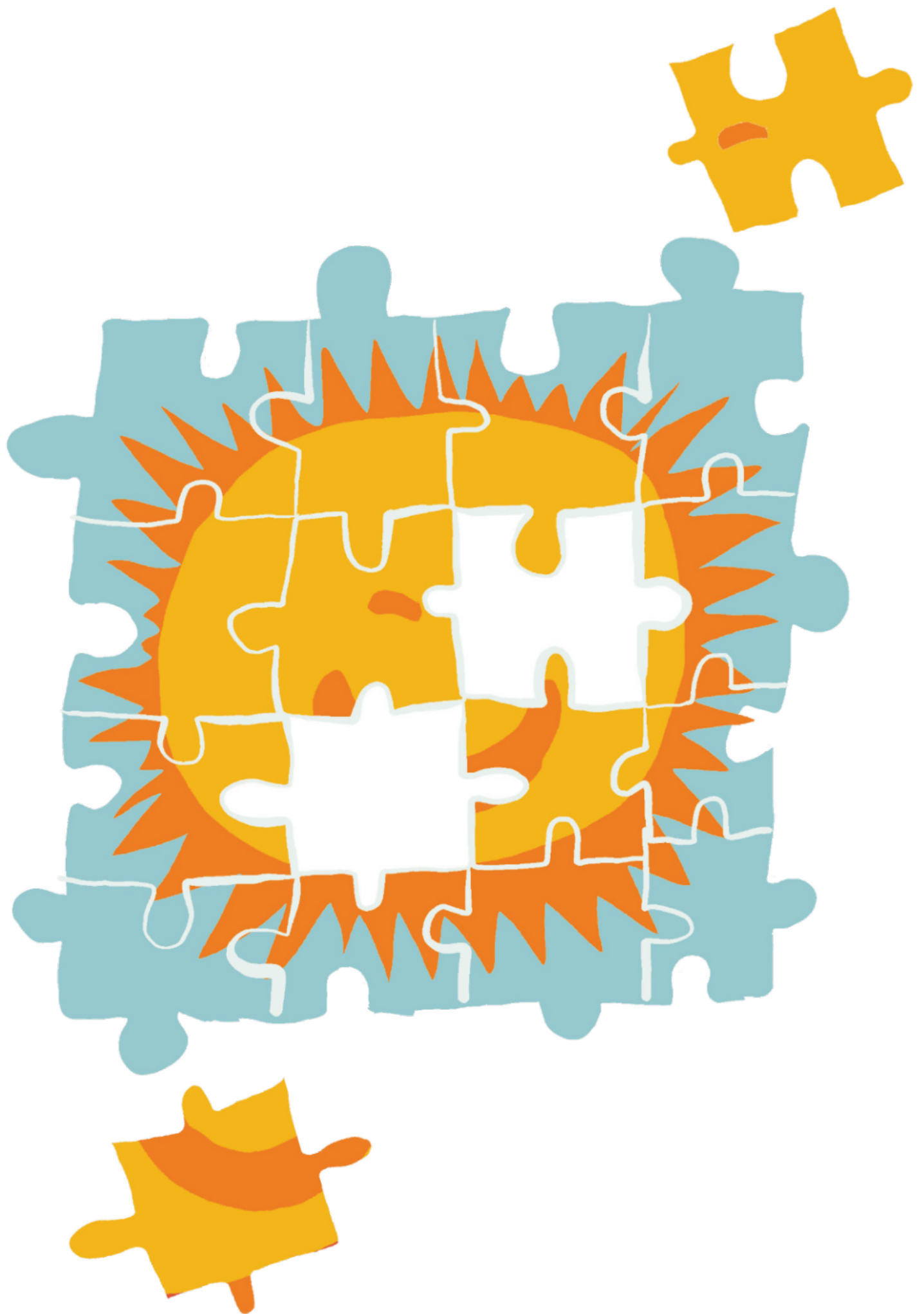
- Ptejte se, jaký význam to pro klienta mělo, protože to nevíte, dokud to neuslyšíte.

4. Začít znovu (Start Over)

- Odstartujte společně nový začátek.

OCEŇUJÍCÍ DOTAZOVÁNÍ

Konzultanti Signsof Safety®, Holanďanka Manna van't Slot a Kanaďan Fred Magie vnímají oceňující dotazování jako základ pro získání zpětné vazby od klientů a klíčových pracovníků, aby zjistili, co funguje dobře. K tomu využívají metodu Tři sloupce, přičemž se zaměřují na prostřední, který odhaluje potenciál k řešení problémů.

08

Něco navíc

NĚKOLIK POSTŘEHŮ ZÁVĚREM

Používání metody Znaky bezpečí přináší nové výzvy a vyvolává i etické otázky. Především vyžaduje posun ve způsobu myšlení, od tradičně deficitního přístupu (zaměřením na problémy) k oceňujícímu přístupu orientovanému na řešení.

Pro některé organizace nebo pracovníky může být takový posun obtížný, zvláště když dlouhodobě praktikovali jiný styl práce. Etickou otázkou potom zůstává, zda nejednotný přístup v rámci jedné organizace či lokality neohrozí efektivitu metody či dokonce nezaprůčí obtíže (např. v případě, že bezpečnostní síť a Bezpečnostní plán bude rozhodný orgán pokládat za nedostačující a bude preferovat formální řešení).

Nikdy nekončící otázkou je, jak zajistit, zda byla sdílená informace srozumitelná, citlivá a nezpůsobila další trauma rodině nebo dítěti, přestože metoda Signs of Safety® je založena na transparentnosti a de-tabuizaci. Také přizvání dítěte do procesu rozhodování vyvolává otázku, zda zapojení pro dítě není příliš velká zátěž.

Sociální služby v České republice často čelí nedostatku času, personálu a finančních prostředků, což může bránit plné implementaci metody. Otázkou zůstává, v jaké míře lze aplikovat model, vyžadující čas na práci s rodinami ve strukturách, kde pracovníci řeší velký počet případů současně. A zároveň s tím vyvstává další otázka: v jakém rozsahu lze takovou metodu aplikovat bez finančně nákladné supervize a stále se vyvíjejících nástrojů Signs of Safety®, které v překladu do češtiny nemusí zohledňovat kulturní a jazykové odlišnosti. Jak zajistit, aby metoda byla srozumitelná a respektovala kulturní kontext rodin?

Velkou výzvou je situace rodiny, v níž existuje skrytý spor (např. náhradní pečující osoba vnitřně nesouhlasí se znovusjednocením dítěte a rodiny). To může znamenat zátěž dítěte v podobě konfliktu loajality. Další oblastí je hledání rovnováhy mezi podporou a ochranou: Jak vyvážit důraz na ochranu dítěte a potřebu respektovat autonomii rodiny?

Pokud nikdo nahlas nevznese pochybnosti, neznamená to, že neexistují. Otázky jsou přirozenou reakcí na objektivní podmínky a svědčí o snaze zkvalitňovat práci. Některé z nich mohou zůstat nezodpovězené a vyvolávat nejistotu. Věříme však, že řešení spočívá v dialogu a v ochotě vzájemně sdílet jak dobrou praxi, tak i nejistoty, které přirozeně přináší.

BATEAU Z. S. ÚSTÍ NAD LABEM

Centrum pro specializovanou pomoc dětem v krizi a podporu rodiny

Své služby rozvíjíme od roku 2013, kdy jsme začali nabízet odborné poradenství a intervence zaměřené na podporu rodinných vztahů, řešení krizových situací a posilování schopností jednotlivců i rodin překonávat životní obtíže. Od roku 2026 do své činnosti zahrnujeme také sociálně rehabilitační službu pro děti s rizikem rozvoje duševního onemocnění a jejich rodiny.

Snažíme se o skutečně multidisciplinární přístup – náš tým tvoří psychologové, speciální pedagogové, terapeuti, mediátoři a sociální pracovníci. Každý z nás přináší vlastní odbornost, ale všichni míříme stejným směrem: k pomoci lidem v krizi.

Naší praxí je hledání řešení s ohledem na životní zkušenosti a traumata klientů. Nepodsouváme vlastní odpovědi – místo toho klademe otázky, které rodičům pomáhají najít jejich vlastní cesty, vycházející z jejich zkušeností a silných stránek. Tím posilujeme jejich schopnost obstat v náročných situacích a udržet změny, které dávají smysl a trvají.

Prvky konceptu Signs of Safety® nevnímáme jako univerzální metodiku, ale jako flexibilní nástroje, které integrujeme tam, kde jsou potřeba. Uplatňujeme jednotlivé nástroje a principy v různých oblastech naší činnosti – od přímé práce s rodinami až po podporu profesionálů v týmu. Efektivně doplňují jiné podpůrné přístupy, čímž sestáváme pružnější a lépe dokážeme přizpůsobit podporu konkrétním potřebám rodin i odborníků, kteří se na nás obracejí.

Díky těmto zkušenostem vnímáme stěžejní prvky konceptu Signs of Safety® zároveň jako filozofii, která nám pomáhá soustředit se na to podstatné: na vzájemnou spolupráci a hledání udržitelných řešení pro rodiny i profesionály poskytující pomoc.

→ [www. bateau.cz](http://www.bateau.cz)

Z ČEHO JSME ČERPALI

- Van't Slot, M., & Magie, F., Appreciative Inquiry Workbook for Signs of Safety® Whole Systems Implementation, Elia International Ltd, 2023.
- Turnell, A., Safety Planning Workbook, 1. vydání, Elia International Ltd, 2023, ISBN 978-0-9924284-2-6.
- Turnell, A., Etherington, K., & Turnell, P., Signs of Safety Workbook, 2. vydání, Elia International Ltd, 2017, ISBN 978-0-9924284-0-2.
- Essex, S., Signs of Safety: A Solution and Safety Orientated Approach to Child Protection Casework.
- Turnell, A., & Essex, S., Working with 'Denied' Child Abuse: The Resolutions Approach, Open University Press McGraw-Hill Education, 2006, ISBN 0-335-21657-9.

ONLINE ZDROJE

- Signs of Safety, Webové stránky Signs of Safety, <https://www.signsofsafety.net/>.
- Signs of Safety, Knowledge Bank, <https://knowledgebank.signsofsafety.net/>.
- Bateau, Webové stránky Bateau, <http://www.bateau.cz>.
- Solution-Focused Therapy, Webové stránky Solution-Focused Therapy, <https://solutionfocused.net/what-is-solution-focused-therapy/>.
- Safe and Together Institute, Webové stránky Safe and Together Institute, <https://safeandtogetherinstitute.com/>.
- Life Story Work, Webové stránky Life Story Work, <https://www.lifestorywork.co.uk/>.

Práce s rodinami s využitím prvků Signs of Safety®

Autor: PhDr. Petra Broklová Vlčková a kol.

Vydavatel: Bateau z. s. Ústí nad Labem

Rok 2025

Počet stran: 92

Redigace a korektury: Mgr. Tamara Wölfelová

Grafická úprava, obálka a ilustrace: Monika Doležalová

Sazba: Veronika Viera Wölfelová

Tisk: Jiří Bartoš – SLON, spol. s r.o.

ISBN: ISBN 978-80-11-07483-8

Učebnice © 2025 od Petry Broklové Vlčkové je licencována pod CC BY 4.0.

Pro zobrazení kopie této licence navštivte

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

ISBN 978-80-11-07483-8

9 788011 074838

Bateau z. s.